

Odgovori Srbije na izazove vremena, 28. maja 2007.

Održana prva debata Demokratskog političkog foruma

Odgovorima na izazove vremena, u organizaciji Fonda Centar za demokratiju, na Sceni 3 Jugoslovenskog dramskog pozorišta, 28. maja 2007. godine održana je prva debata Demokratskog političkog foruma.

Učesnici debate pokušali su da odgovore na pitanja, kao što su: *Postoje li dve političke strategije? Srbija sa Evropom ili bez nje, odnosno u Evropi ili pored nje? Srbija i njeno okruženje; Glavni problemi srpskog društva i strateški pristup njihovom rešavanju.*

Uvodne reči dali su **Živorad Kovačević** (Evropski pokret u Srbiji), **Tanja Mišćević** (Kancelarija za pridruživanje Evropskoj uniji), **Milan Podunavac** (Fakultet političkih nauka), i **Dragoljub Mićunović** (Fond Centar za demokratiju). Debatu je vodio **Zoran Lutovac** (Fridrih Ebert Fondacija). Posebno učešće i doprinos diskusiji dali su brojni istaknuti predstavnici civilnog društva, političkih stranaka, stručnih krugova i drugih članova "političke zajednice".

Veb redakcija Demokratskog političkog foruma ima čast da prenošenjem ove debate, započne svoj rad u okviru novog projekta Centra za demokratiju koji ima za cilj pokretanje serije debata o strateškim pitanjima razvoja Srbije i srpskog društva.

Nadamo se da ćete nas redovno posećivati i zajedno sa nama učestvovati u dijalogu koji ovim projektom želimo da pokrenemo.

Milan Podunavac: Srbija je po mnogo čemu nekonstituisana moderna politička zajednica

Želeo bih da se veoma zahvalim profesoru Mićunoviću i Fondu na pozivu da uzmem učešće u ovoj raspravi.

Ja ću pomeriti raspravu malo intenzivnije u političko polje našega društva, ali dozvolite mi samo jednu uvodnu digresiju o značaju ovih javnih debata i kolektivnih debata za jedno društvo. Pripadamo onim ljudima u javnom polju koji smatraju da su javne debate i forme kolektivne deliberacije za društvo neophodne.

Podsetiću, dozvolite mi jednu profesorsku digresiju na prvu rečenicu iz prvoga eseja Federalističkih spisa u kome Aleksandar Hamilton nagoveštava šta je centralno jezgro, šta je centralna poruka Federalističkih spisa. On kaže sledeće, gotovo ga citiram: Ako američko društvo hoće da izbor prvih principa njegovoga pravnog i političkog poretka bude rezultat njegove samorefleksije i samorazumevanja, njegovih ograničavajućih uslova, a ne rezultat slučaja, dakle, onda ono mora da pribegne jednoj formi javne, otvorene, kolektivne deliberacije.

Ja mislim da je političkom društvu jedna takva deliberacija neophodna. Kada danas, sedam godina posle velike oktobarske promene, ponovo promišljamo prve principe pravne i političke konstitucije u Srbiji i kako odgovoriti na te ključne imperitive, onda je znak da smo dosta toga propustili. Za Srbiju je to po mom mišljenju od velikog značaja. Srbija po mom mišljenju pripada retkim političkim društvima u Evropi u kome su gotovo sva prva fundamentalna pitanja njegove političke egzistencije otvorena - dakle pitanje državnog statusa, pitanje granica, pitanje kolektivnog identiteta, evropske budućnosti pa i ograničenih procesa demokratske konsolidacije.

To je, dakle, prva stvar, prva moja teza. Druga stvar je da se za odgovorima na ova fundamentalna pitanja političke egzistencije društva u Srbiji traga u veoma nepovoljnim okolnostima i o tome ću ja nešto govoriti.

Srbija pripada retkim političkim društvima u Evropi u kome su gotovo sva fundamentalna pitanja otvorena.

No, da počnem sa svojom prvom tezom. Srbija je još uvek po bitnim svojim svojstvima, upotrebiću formulu pokojnog Zorana Đinđića, nedovršena država. Ona je država slabih institucija, ona je država čije institucije pokazuju nizak integracijski kapacitet. Svedoci smo bili događaja tokom proteklog vikenda - prelivanje političkog procesa iz političkih institucija, iz političkih ustanova na ulice pruža iznimno nepovoljne političke uslove. Ono je sa stanovišta političkih učinaka, po mom sudu, negativno u nekoliko važnih elemenata koji prosto udaraju u temelje samoga fundamenta društva.

Prvo, načini na koji su artikulisani politički zahtevi pokazuju da u Srbiji postoji duboka podela oko fundamentalnih političkih vrednosti. Drugo, pokazuje se inicijalno da u društvu kakvo jeste - nepravilno, nestabilno, nedovršeno - postoji rezervoar i potencijal za političko nasilje. Rekao bih i nešto što mi se čini veoma značajno: Ovim prelivanjem političkog procesa iz institucija se na neki način u Srbiji ponovo prizivaju autoritarna politička rešenja i autoritarne političke solucije. Dakle, to je jedna stvar koja je po mom sudu veoma značajna.

Druga stvar, Srbija nije samo nedovršena država. Srbija je po mnogo čemu nekonstituisana moderna politička zajednica. Srbija još uvek traga za ključnim pitanjima na koja treba da odgovori, a to su pitanja - ko smo to mi kao članovi ove političke zajednice, zašto smo unutar te političke zajednice i koje su to fundamentalne političke vrednosti, socijalne i političke vrednosti po kojima se mi razlikujemo od drugih političkih zajednica?.

To oblikovanje, tako da kažem, jednog horizontalnog polja saglasnosti unutar jednog političkog društva, jednoga polja koje je izvan političke borbe ključnih političkih aktera, jeste uslov da bi se politička borba unutar jednoga društva i politička dinamika odvijala na miran i miroljubivi način. Ona je prosto pretpostavka da bi se jedno društvo politički konstituisalo i Srbija ima tu, kao što znate, ogromne probleme.

Po mom sudu, nisu u pitanju samo kontigentni faktori, niti manji ili veći kapacitet naše političke klase i političkih elita. Postoje bar tri razloga dublje prirode, tri snažna negativna nasleđa koja naprosto ograničavaju i blokiraju put jednog proliberalnog i proevropskog jezgra političkog društva u Srbiji da odgovori na ova fundamentalna politička pitanja od kojih sam neka pobrojao u prvoj rečenici svoga izlaganja.

Srbija je postratno, postdiktatorsko i poraženo društvo.

Prvi faktor je negativno nasleđe rata. Srbija je po svim svojim bitnim svojstvima postratno društvo, i politički učinci rata na političku i pravnu konsolidaciju društva su iznimno negativni.

Drugi momenat je diktatura, Srbija je postdiktatorsko društvo. Proces demokratske i političke konsolidacije Srbije odvija se u ambijentu jedne postdiktatorske političke nevolje i ona se otkriva u nekoliko važnih momenata.

Prvo, u momentu velike transformacije sa snažnim emancipacijskim nabojem, kakva je bila oktobarska promena. Srbija je potpuno razoreno političko telo, ona je više "neporedak", nego stabilan pravni i politički poredak. I prosto, pitanje novog početka se za Srbiju postavlja kao prvi imperativ nove političke klase.

Druga stvar, stari režim je preneo u novi, tako da kažem, u novo političko polje, ne samo političke ideologije, nego i političke aktere koji su po svojim bitnim svojstvima neprijatelji demokratije. To su oni akteri, da ih samo kratko dešifrujem zbog naših kolega, koji koriste demokratski okvir i koji koriste demokratske procedure, kako bi razorili demokratiju kao političku vrednost i kao politički poredak.

Stari režim je preneo u novi i političke aktere koji su po svojim bitnim svojstvima, neprijatelji demokratije.

U Srbiji je to ozbiljan problem, jer tom polju pripada jedna od najsnažnijih političkih grupacija i ona to permanentno demonstrira. Proces političke normalizacije jedne velike političke grupacije koja pripada ovom političkom polju je veoma ograničen i ispod ovih pretpostavki koje bi omogućile stabilnu i normalnu, tako da kažem, političku i demokratsku konsolidaciju Srbije kao političkoga društva.

I druga stvar je da sve to unosi i ono o čemu je profesor Mićunović govorio jedan belicizam, jednu belicističku političku kulturu sa kojom se u biti ne stvaraju nego blokiraju pretpostavke za konsolidaciju političkih i pravnih i demokratskih ustanova jednoga društva. Po meni su otuda u Srbiji procesi demokratske konsolidacije limitirani. Bezuslovno rečeno, bez normalizacije ovih političkih aktera ovaj proces će u Srbiji biti veoma ograničen i veoma limitiran.

I treća stvar, Srbija je poraženo društvo, Srbija iz balkanskih ratova izlazi kao poraženo društvo. Poražena društva su duboko podeljena, poražena društva po definiciji imaju nerazrešiv problem kako da oblikuju ono što je pretpostavka stabilnog političkog društva, a to je jedna vrsta minimalnoga, bazičnoga konsenzusa oko temeljnih političkih vrednosti. Danas ni jedna temeljna politička vrednost u Srbiji nije nesporna, demokratija nije nesporna, Evropa nije nesporna, pravna država nije nesporna. Demonstriralo se to otvoreno ovih dana i to su ta ključna pitanja za koja ovo društvo prosto ne može da uspostavi jednu mrežu unutrašnjih saglasnosti, koje bi bile pretpostavke da se uđe u jedan proces političke i demokratske konsolidacije.

U svemu tome, i time završavam, političko polje u Srbiji je zapušteno, slabo, konfuzno, u njemu je više antiliberalnih, u njemu je višak antidemokratskih i antievropskih ideja.

Politička ideja Evrope za Srbiju ima veliki značaj, jer predstavlja vezivno i integrativno tkivo.

Jako podržavam ono o čemu je govorio kolega Kovačević, otuda politička ideja Evrope ima za Srbiju tako veliki značaj, jer je ona to vezivno tkivo, integrativno tkivo, ona je taj snažni mobilizirajući faktor koji može da osnaži jedno proliberalno, prodemokratsko, proevropsko jezgro koje će napraviti i tragati za evropskom alternativom u Srbiji.

Otuda po mome sudu Srbiju čeka polje ozbiljnih političkih ideoloških borbi i ovim što danas radimo - dijalogom i debatom - samo se tako u takvim borbama može učestvovati.

Tanja Mišćević: Članstvo u EU je potvrda da smo završili svoje unutrašnje reforme

Najpre želim da istaknem da je sjajno što je Fond Centar za demokratiju uspeo da već na ovom prvom okruglom stolu okupi ovoliki broj novinara.

Zahvaljujem se profesoru Mićunoviću, a posebno se zahvaljujem na činjenici da se započinje ovakav dijalog. Možda kasno, mislim da ćemo se tu složiti, kasnimo i u tome, sa debatama, sa raspravama na različite teme, jer vrlo često razmišljam da mi zapravo nikada do sada nismo imali priliku da u jednom otvorenom dijalogu razgovaramo o tome zašto Srbija želi u Evropsku uniju. I činilo mi se uvek da je to nekakav nedostatak.

Do sada nismo imali priliku da u jednom otvorenom dijalogu razgovaramo o tome zašto Srbija želi u Evropsku uniju.

Mi članstvo u EU imamo kao nešto zadato, dakle definisano kao ključni spoljnopolitički cilj od momenta kada je došlo do promena posle 5. oktobra. To je preneto narednim vladama, vrlo jednostavno kao, opet, ključni spoljnopolitički cilj, ali da li Srbija stvarno ima znanja o tome šta zaista znači postati članica EU, da li mi znamo ko su naši evroskeptici, da li znamo koliko se i

zašto se oni protive našem članstvu u EU? To je ono što je uvek za mene postojalo kao nekakav problem - da li imamo jasan dijalog o tome.

I onda kada pogledamo kako izgledaju dijalozi kod nas, što u medijima, što u Skupštini - da li imamo dovoljno političke kulture i da li imamo dovoljno svesti o potrebi otvaranja takvog dijaloga na javnoj sceni. Moguće je da bi rezultat bio onaj koji ne želimo da vidimo, no to je jedno od pitanja o kojima treba razmišljati.

Ja ću naravno svoj akcenat staviti na pitanje našeg približavanja Evropskoj uniji, ali manje-više bez informisanja o tome gde smo. Pre samo dve nedelje na jednom velikom skupu gde smo razgovarali o odnosima EU i Srbije, ja sam taj odnos nazvala procesom hibernacije jer zapravo negde od novembra meseca u odnosima EU i Srbije se ništa značajno nije desilo. Naš proces unutrašnje reforme što je zapravo proces približavanja EU je apsolutno stao.

Vraćanje kredibiliteta je prvi i najveći izazov za Srbiju.

Situacija se na našu veliku sreću od tada u velikoj meri promenila, imamo institucije koje izražavaju veliku spremnost da taj proces hibernacije u odnosima sa Unijom zapravo prekinu, odnosno da se vratimo u nekakvo normalno stanje i da oživimo i ne samo da oživimo nego i pokrenemo proces. Pitanje je kako? Kako pokrenuti proces pridruživanja i stabilizacije, proces u koji smo mi inače ušli među poslednjim državama, da vas podsetim to je bilo negde tek posle petooktobarskih promena, zapravo tek negde sredinom 2001, sa svim onim problemima o kojima je gospodin Kovačević govorio, sa svim onim što je nagomilano u ovom momentu i sa činjenicom da smo trenutno država koja jedina nema Sporazum o pridruživanju i stabilizaciji sa EU.

Za mene najosnovniji problem, pitanje i izazov za Srbiju jeste da povrati svoj kredibilitet. Dakle kredibilitet koji ne znači samo kredibilitet u odnosima sa EU nego i sa međunarodnom zajednicom i meni kada razmišljam o tome pada na pamet izraz "to deliver". Ja ovde naravno ne mislim samo na ispunjavanje obaveza prema saradnji sa Tribunalom u Hagu, za mene "to deliver" ili "obezbediti" podrazumeva ispunjavanje svih onih prioriteta koji državu vode u članstvo EU.

Ti uslovi su vrlo jasni. Mi imamo tu listu koja je sadržana u evropskom partnerstvu, uskoro ćemo imati listu, nadam se, koja će proisteći iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, ali ta lista mora da se ostvaruje, to nije samo papir, to nisu samo pobrojani zakoni i administrativne mere - to su aktivnosti koje konačno moraju da imaju i svoje sprovođenje. Mera našeg uspeha jeste upravo u tome koliko smo u stanju da sprovedemo sve ono što predstavlja ispunjavanje

kriterijuma ili obaveza prema EU. Opet, ne zato što to Evropska unija traži od nas samo zato što ne voli Srbiju pa je pritiska da nešto uradi, već zato što EU ne može da prihvati niti u svoj sastav niti kao pridruženu državu onu koja joj nije kompatibilna. Srbija u ovom momentu nije kompatibilna sa EU, kako u odnosu na političke standarde, tako i posebno na ekonomske standarde i standarde koji proističu iz komunitarnog prava. Dakle, vraćanje kredibiliteta je prvi i najveći izazov, a operacionalizacija tog izazova jeste ostvarivanje obaveza i ispunjavanje kriterijuma.

Drugi veliki izazov, po mom mišljenju, jeste izazov o kojem se vrlo često govori, a to je kako ubrzati proces. Da li je moguće, obzirom da smo na začelju, na repu tog procesa, da li je moguće da Srbija dostigne ono što je u stavovima EU i njenih država članica već vrlo jasno, a to je da ima snage i mogućnosti da se nametne i da bude mnogo bolja i mnogo naprednija nego što je u ovom momentu. Zapravo, kako da prevaziđemo jedan od ključnih paradoksa koji stoje za Srbiju, a to je da za razliku od svih drugih zemalja bilo centralne i istočne Evrope, bilo zapadnog Balkana koje su uvek izražavale jasan politički konsenzus za proces ali malo kapaciteta da taj proces sprovedu - Srbija poseduje administrativni kapacitet, ali nema jasan politički konsenzus za proces evropske integracije.

Ključni paradoks je da Srbija poseduje administrativni kapacitet, ali nema jasan politički konsenzus za proces evropske integracije.

Jasan politički konsenzus čini mi se da je nešto što je ključ stvari, nešto što je osnova. Ja pokušavam stalno da objasnim da politički konsenzus nije deklaracija u parlamentu, nije definisanje "da, to je naš spoljnopolitički cilj", nego je politički konsenzus da kada imate neku obavezu tu obavezu i ispunite, zvala se ona saradnja sa Tribunalom u Hagu ili se pak ona zvala ispunjavanje kriterijuma koji se odnose na zaštitu konkurencije. Meni je to i jedno i drugo izraz punog političkog konsenzusa za proces evropske integracije.

I treći izazov, ne bih rekla po nekakvoj hijerarhiji, ali vrlo važan, je kako sve to objasniti građanima. Dakle informacija i komunikacija su nužno potrebne, kada je reč o procesu evropske integracije. Ja ne govorim o propagandi, propaganda nikada nije dobra, ali da jasno objašnjavate građanima šta su to koraci koje treba preduzeti i zašto, na koji način ih preduzeti. Jedna od jako važnih stvari je slušati šta građani o tome misle, posebno slušati šta o tome misle oni koji imaju vrlo značajan interes, recimo poslovna zajednica, za ovaj proces integracije.

Vidljivost procesa, kako se ona inače u EU naziva, ima i različite svoje elemente. Ta komunikacija nije samo komunikacija prema građanima Srbije, prema javnom mnjenju koje je krajnje otvoreno za proces evropskih integracija, 72% građana kaže da je za Evropsku uniju, naravno

podrazumevajući time da žele da žive bolje u Evropskoj uniji. Građanima treba objasniti da je cilj da se u Srbiji živi bolje do ulaska u EU, postići jedan normalan standard i da je to cilj, a ne da je cilj tek ući ili ući jednog momenta u EU.

Građanima treba objasniti da je cilj, ne samo da se uđe u EU, već da se u Srbiji živi bolje do ulaska u Evropsku uniju.

Potreba komunikacije i informacije se kreće i prema napolju, prema spolja, prema EU, prema evropskim institucijama, prema državama članicama, prema građanima Evrope, Evropljanima, evropskim građanima koji sve češće i sve više imaju uticaj na oblikovanje svesti svojih država o tome da li žele ili ne žele neku državu u svom sastavu. Kako se ostvaruje ovakva informativna ili aktivnost komunikacije? Tako što se vrlo jasnim porukama, nedvosmislenim porukama politička elita obraća prema javnosti.

Kako bi se politička elita obraćala prema javnosti jasnim porukama i njoj mora biti potpuno jasno šta znači proces integracije u EU. Kakvo je i koliko je to znanje - to je opet jedan veliki znak pitanja. Istraživanja su pokazala, recimo, da članovi parlamenta, da članovi Skupštine Republike Srbije, ne pokazuju veliko poznavanje tog procesa evropske integracije i šta je to zapravo Evropska unija. Tu im, da tako kažem, treba pomoći. Treba im što više slati podataka, pozivati, informisati i objašnjavati gde smo, šta smo i zašto nešto radimo. Ali ne treba zaboraviti da bez lobiranja i bez prezentovanja svih aktivnosti, teško da možemo ostvariti uspešnu jednu ovakvu kampanju.

Da bi se politička elita obraćala javnosti jasnim porukama i njoj mora biti potpuno jasno šta znači proces integracije u EU.

Zašto nam je sve ovo neophodno? Zato što nas čeka zapravo najveći deo posla. Pregovaranje o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, složit ćete se, jedan je mali deo onoga što nas čeka da se jednoga dana približimo i postanemo članica Evropske unije. To je zapravo izraz svih onih unutrašnjih reformi koje je neophodno uraditi, jer nikada neće biti previše ponavljati da je članstvo u EU, zapravo, tek potvrda da ste unutrašnje reforme završili i da bez toga nema pozitivnog stava o državi kao budućoj članici EU.

Dakle, sve o čemu smo sada govorili zajedno predstavlja elemente za uspešne naredne korake. Ja sam duboko ubeđena da ako ova tri ključna izazova ne savladamo - izazov jasnog političkog konsenzusa, izazov koji podrazumeva jasno informisanje i izazov povratku kredibiliteta - mi ne možemo biti uspešni u procesu evropskih integracija.

Živorad Kovačević: Nikad nam nisu bile potrebnije hladna glava i tolerantna rasprava

Najpre da kažem da sam se veoma rado odazvao ovakvom jednom pozivu. Gospodin Mićunović je već rekao neke činjenice, ali neke od njih se nameću, kao što je priključenje Srbije Evropskoj uniji. To je pitanje koje je ipak jasno određeno i prihvaćeno, od Skupštine, od Vlade, kao strateško opredeljenje i svakim korakom taj put je jasnije trasiran i okvir u kome se krećemo je sve čvršći.

To je objektivno jedina garancija da se pridruživanjem jednom od najgrandioznijih projekata u istoriji, čiji se značaj može meriti samo sa nastajanjem SAD, znači projekat evropske integracije, to je jedina garancija da će naša budućnost biti za naredni istorijski period definisana i tome pitanju treba posvetiti pažnju. Sasvim legitimno odgovor može dati činjenica da svi hrle ka Evropskoj uniji, nismo jedini mi. To što se pominju neke zemlje, kao što su Norveška i Švajcarska koje se možda neće priključiti EU, mi im nismo konkurent, jer mi smo daleko i od jedne i od druge.

Priključenje Srbije Evropskoj uniji, je objektivno jedina garancija da će naša budućnost za naredni istorijski period biti definisana.

Taj proces je u Srbiji išao, kao što znate, vrlo neravnomerno. Skokovi, padovi, brže u prvim godinama za vreme Đinđićeve vlade, pa usporen ne samo stavovima nove vlade nego i realnim problemima funkcionisanja Srbije i Crne Gore, pa blokada zbog nesaradnje sa Haškim tribunalom. Tako da smo imali situaciju da smo jedno vreme vozili trećom brzinom, pa smo prebacili u prvu, pa smo onda vozili levo pa i u rikverc i sada je apsolutno vreme da prebacimo u neku novu brzinu.

U odgovoru na taj izazov, mi smo imali krupne prepreke, odnosno sopstvene izazove, veće nego bilo ko drugi. Treba znati da nema zemlje i političke elite koja je na putu ka EU bila suočena sa više prepreka i izazova koji su rezultat, razume se, politike iz prošlosti - mislim na saradnju sa

Hagom koja je zajednički problem sa drugim zemljama u regionu, mislim na funkcionisanje državne zajednice Srbije i Crne Gore koja je skinuta sa dnevnog reda bez nas i uprkos nama, i razume se, problem Kosova koji je specifičan samo za nas. Hag je ne samo prepreka nego i sopstveni izazov koji se kratko zove "suočavanje sa istinom". To se ne sme shvatiti samo kao međunarodna obaveza, znači kao nešto što se mora uraditi kao uslov, i ta vrsta objašnjavanja da cela stvar lakše prođe nosi mnoge opasnosti i ne vodi nas ka pravim pitanjima, a to je da pogledamo direktno u lice istini.

Hag je ne samo prepreka nego i sopstveni izazov koji se kratko zove "suočavanje sa istinom".

To je pitanje usko vezano i sa našim najvećim izazovom - prevazilaženjem prošlosti koje je i dalje toliko mnogo duboko i to se vidi iz dana u dan. Mi nismo u stanju da se oslobodimo mitova, laži, mentaliteta Miloševićeve Srbije. Svojevremeno su latinoamerički aktivisti na polju pomirenja na komentar da bi već jednom trebalo okrenuti novu stranicu, rekli "da, ali ne pre nego što se dobro pročita prethodna". Tako i mi tu prethodnu stranicu moramo dobro pročitati. I makar Mladić otišao u Hag nećemo ništa uraditi ako tu stranicu ne pročitamo.

Molim vas, Bulevar Ratka Mladića, u današnjoj "Politici" iz pera glavne urednice Ljiljane Smajlović, podseća vas na epizodu u Hagu, gde svedokinja Muslimanka, majka deteta koje je izgubila, koja je Mladiću rekla "pa on je 1981. godište", a i dečak kaže tom najvećem srpskom junaku "ja sam osamdeset prvo." Mladić ga šalje tamo odakle se više nije vratio. General Krstić je zabio glavu među kolena, odbana više nije imala nikakvo pitanje za svedokinju, a ona se na pitanje da li ima nešto da kaže, obratila generalu: "Gospodine generale, da li znate da je možda ipak negde, možda živ, a ne može da se javi?".

I sada mi imamo tu situaciju koju smo videli ovih dana, ja se ne bih sveo na to da li je to krivično delo ili nije, neka o tome sude sudski organi i ništa oni tu neće presuditi od elementarnih stvari. Pitanje je kakav mi to odnos imamo da čoveka koji je poslao u smrt preko 7.000 ljudi, da ga smatramo herojem i junakom. I drugo pitanje, kakvu mi to poruku Evropi i svetu šaljemo. Ako neko misli da je to jedna lokalna epizoda - vara se, svet sve to pomno prati i pomno beleži. I sve manje nam veruje da mi stvarno želimo da raskrstimo sa prošlošću.

U vrlo opštoj formi "više od autonomije, manje od nezavisnosti" niko nije ništa konkretno ponudio međunarodnoj zajednici.

Kada je reč o Kosovu, ono što moramo da imamo u vidu je da je stvarno Milošević pre svega bio taj koji je gurnuo Albance u neopozivu opciju nezavisnosti, prvo kad je ukinuo autonomiju, zatim kada je odbio da sarađuje sa Rugovom koji je bio itekako spreman za široku autonomiju, zatim

kad je definitivno zakopao svaku mogućnost da Albanci pomisle da žive u Srbiji, a to je kad ih je prognao 700.000 sa Kosova, kada je verovao da će jednim udarcem da ubije dve muve, da menja demografsku strukturu Kosova i da likvidira tzv. OVK. On je bio protivnik plana Z4 koji je nudio tu autonomiju koja je šira po značaju, nego ova za koju se zalaže danas Vlada Srbije. Martić je sasvim određeno rekao "mi taj plan nismo ni razmatrali, po dogovoru sa predsednikom Srbije Slobodanom Miloševićem".

I onda je taj okvir postao suviše uzak, ta Rezolucija 1244 je prosto šuplji suverenitet i tu nema ni "s" od suvereniteta. Niko ne može od zvaničnika da ode na Kosovo i Rezolucija je postala jedan neprirodan okvir za dalji razvoj i nezavisnost se ubrzano razvijala. Razume se, nezavisnost ne u odnosu na međunarodnu zajednicu, nego u odnosu na Srbiju.

Kad su počeli pregovori o Kosovu, pojavila se ta iluzija koja glasi "pregovaraćemo direktno". Međutim, tu nema mogućnosti za direktne pregovore kad jedna strana kaže nezavisnost i ništa manje, a druga kaže nezavisnost ne dolazi u obzir - tu nema tzv. zone mogućeg sporazuma. Nije bilo pregovora ni Prištine ni Beograda sa međunarodnom zajednicom, to je bilo jedno obično pozicioniranje i svi predlozi se odvijaju unutar međunarodne zajednice, unutar Kontakt grupe i tom prilikom smo sa stanovišta metoda, umeća, principa pregovaranja napravili grube greške. Prva je greška odbiti u celini paket jer valja pretpostaviti, to nikad nismo saznali, da možda u tom Ahtisarijevom planu ima i nečega dobrog. Zatim, nije svakako bilo ni dobro ni mudro sa stanovišta pregovaračke taktike, što je sva paljba bila odmah usmerena prema Ahtisarijevom planu, kao da je on nešto izmislio, to se jednostavno desilo i pre nego što je Ahtisari ponudio nekakav predlog. I najzad, u vrlo opštoj formi "više od autonomije, manje od nezavisnosti" niko nije ništa konkretno ponudio međunarodnoj zajednici, kako bi ona možda i podržala neke delove. Onih poslednjih dana nikakve predloge nismo ni imali, niti prave diplomatske inicijative.

Nema mogućnosti za direktne pregovore kad jedna strana kaže nezavisnost i ništa manje, a druga kaže nezavisnost ne dolazi u obzir - tu nema zone mogućeg sporazuma.

I razume se da je ostalo ono pitanje koje se postavlja - šta je primarno, teritorija ili ljudi. Kad kažem ljudi, to znači ljudi ovde, ljudi na Kosovu, Srbi ali i Albanci. I ako je prioritet pozicija Srba na Kosovu, pitanje je kako ćemo im mi najbolje pružiti zaštitu. Rada Trajković kaže "za Prištinu mi Srbi ne postojimo, a Beograd uopšte ne zanima šta mi mislimo; jedini uslov za ostanak Srba na Kosovu je da neće biti preglasavani kada se donose odluke". Dakle to za nju koja dolazi sa Kosova predstavlja prioritet. Veliki problem je, kaže ona, što državne institucije u Srbiji nemaju nikakav kontakt sa Albancima.

Pitanje može da se formuliše i drukčije: Da li je bolje imati veću i nestabilnu i nedovršenu i vrlo

konfliktnu državu ili manju i stabilnu i jasno definisanu? Vlada i elita su se prosto zacementirali u jednom jedinom stavu da je bilo koji oblik nezavisnosti neprihvatljiv. Izjave o tome da je Ahtisarijev plan propao u Savetu bezbednosti, da treba i dalje ovoga puta ozbiljno pregovarati, da stvar neće biti rešena, ne nude nikakvu nadu ni perspektivu.

Nevolja je u tome što su se ispreplela dva pregovaračka procesa: jedno je Kosovo, a drugo je formiranje nove vlade. Postavlja se pitanje da li mi znamo šta stvarno želimo, da li želimo *status quo*, da li nas zadovoljava Rezolucija 1244, šta mi to dobijamo ako Rusi stave veto? Hoće li naša stvar biti bolja, i da li će Srbima na Kosovu biti bolje? Da li je uopšte moguća, ako bi se tako zaključilo, integracija Albanaca u Srbiju, da li se stvarno želi da četrdeset do pedeset poslanika u ovačkoj Skupštini kakva je danas, budu Albanci, da deo od trojice čelnih ljudi budu Albanci, da deo ambasadora budu Albanci, želi li se stvarno vlast nad dva miliona neprijateljski raspoloženih državljana?

Za sada nema nikakvog upravljanja očekivanjima. Jedino predsednik Tadić kaže: "Ljudi, izgleda da to neće biti tako dobro".

Nude se razne zakonitosti uključujući i onu u Ustavu koja nije praćena nikakvom konkretnom razradom koja će tu široku autonomiju garantovati, pri čemu se postavlja pitanje misli li se onda da se dâ takva široka autonomija Kosovu, a da se ne dâ Vojvodini. Dakle ta stvar neće biti rešena skoro i mislim da naš prvi politički izazov jeste Hag o čemu sam i počeo jer od toga zavisi sudbina pregovaranja sa EU. Čini mi se da su Hag i Kosovo izmenili mesta, jer što se Haga tiče u najmanju ruku znam da je to bar politički prelomljeno. Da li će do kraja ići vlada u skladu sa svojim izjavama ne znamo, ali mislim da je nerealno da Vlada menja stav o Kosovu.

Bar za sada nema nikakvog upravljanja očekivanjima, jedino predsednik Tadić kaže "Ljudi, izgleda da to neće biti tako dobro".

Ali, drugim rečima, nema pripreme javnosti na sasvim verovatne moguće ishode i da nam se to rešenje baš neće mnogo svideti. Realno je da to rešenje destabilizuje ionako već uzburkanu političku scenu. Zato pokušajmo da bar ovde ne razgovaramo kao u Skupštini. Kome se ne sviđa ovo što ja kažem neka iznese kontra argument, bez optuživanja za izdaju nacije i države. Skoro da ovačka vrsta rezonovanja nema legitimitet, a nikad nam nije bila potrebna hladna glava i tolerantna rasprava. Smatram da niko drugi nije bolji medijator takve rasprave nego što je "mister tolerancije" Dragoljub Mićunović.

Zoran Lutovac: Brzina pridruživanja EU prvenstveno će zavisiti od naših društvenih i političkih kapaciteta

Na početku ove debate koju ću danas voditi podsetiću na to da osim što se Srbija bavi nekim uobičajenim socijalnim, ekonomskim i drugim problemima, ona se bavi i nekim političkim problemima.

Neke od njih je pomenuo i gospodin Kovačević, a primeri Rumunije i Bugarske nam pokazuju da su upravo ti politički uslovi najbitniji za ulazak jedne države u Evropsku uniju, a oni ostali kao što je ekonomsko-socijalni razvitak su izgleda manje bitni.

To dodatno opterećuje poziciju Srbije u odnosu na EU, pogotovo ako problemu statusa Kosova i Metohije dodamo činjenicu da su prekinuti pregovori sa EU o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju upravo zbog neispunjavanja uslova.

Na jednoj strani su problemi sa kojima se Srbija suočava, a na drugoj strani su šanse i prilike da se Srbija afirmiše kao punopravan član evropske zajednice.

Istovremeno, Srbija se nalazi u 2007. godini, godini evropskih izazova, jer je to godina pedesetogodišnjice potpisivanja Rimskih ugovora, to je godina u kojoj počevši od ovog meseca, maja meseca, Srbija preuzima predsedavanje Savetom Evrope, doduše po rotacionom sistemu, a ne zato što smo to nekako zaslužili.

Dakle, na jednoj strani su problemi sa kojima se suočava Srbija, a na drugoj strani su šanse i prilike da se Srbija pokaže, da se afirmiše kao punopravan član evropske zajednice i da pokaže da može u skorije vreme da postane taj punopravan član. Mnogobrojni su faktori koji će uticati na brzinu, dinamiku u tom procesu pridruživanja, ali činjenica je da će ona prvenstveno zavisiti od naših sopstvenih društvenih i političkih kapaciteta.

Stoga bih dao reč gospođi Tanji Mišćević da nas uvede s drugog aspekta u temu, a to je proces pridruživanja Evropskoj uniji. Ji medijator takve rasprave nego što je "mister tolerancije" Dragoljub Mićunović.

Miljenko Dereta: Unutrašnja organizacija države i društva važna je zbog nje same

Ja sam za evropske integracije. Zašto? Zato što sebe doživljam kao evroskeptika. Kad kažem evroskeptik, to nisu oni koji su protiv evropske integracije, to su oni koji postavljaju pitanja vezana za evropsku integraciju zato što imamo primera gde su tzv. monumentalni projekti koji nisu dozvoljavali postavljanje pitanja o funkcionisanju projekta propali, kao što su SSSR i istočno-evropski blok.

Dakle, pošto sam evroskeptik, i pošto sam stavio pod znak pitanja ceo taj proces, u tom procesu je naravno zahtev za ispunjavanje obaveza prema Haškom tribunalu ključni korak. I kao što stalno govorimo o tome da ne pristajemo na slobodne predaje heroja evropskom sudu, mislim da ne treba da pristanemo ni na ispunjavanje obaveza prema Evropskoj uniji kao razloga za unutrašnje promene u Srbiji.

Mislim da je najveći izazov nesposobnost naših političkih elita da se suoče sa sadašnjošću, sa jednim brzopromenljivim okruženjem.

Tako da je za mene unutrašnja organizacija države i društva Srbije važna zbog nje same. Mislim da je najveći izazov nesposobnost naših političkih elita da se suoče sa sadašnjošću, sa jednim brzopromenljivim okruženjem u svakom pogledu. Ja to vidim na raznim segmentima. Vi imate u Skupštini ljude koji govore da bi zabavili svojih osamdeset poslanika, da bi im oni aplaudirali, da bi im aplaudirao neko tamo ko gleda TV, nesvesni zapravo kome sve govore ili ako su svesni, još gore!

Oni ne znaju da kada govore o susednoj državi uvek kao o neuspešnoj državi, oni govore sa Evropom, oni govore globalno, a istovremeno pozivaju građane i čude se zašto niko neće da se vrati od izbeglica u Hrvatsku koju oni definišu zapravo kao fašističku i ne priznaju kao demokratsku.

Taj problem komunikacije kod nas postoji. Neuspostavljanje veze između lokalne, regionalne, evropske i globalne politike je po meni takođe jedan ogroman izazov, neshvatanje okruženja u

kome živimo. Moram da kažem da se ono ogleda u apsolutnom nedostatku ekonomskog projekta koji bi video Srbiju u okviru tog globalnog evropskog, pa ako hoćete i regionalnog tržišta, nego se uvek ide u tom ekonomskom razvoju na neka lokalna rešenja koja treba da zapuše rupe u Kragujevcu, koja treba da zapuše ovo ili ono bez ikakve dugoročne vizije. Dakle, treba nam jedna vrsta uređivanja države, uređivanja njenoga društva.

Neuspostavljanje veze između lokalne, regionalne, evropske i globalne politike je takođe jedan ogroman izazov, neshvatanje okruženja u kome živimo.

U kojoj meri neki poslednji uspesi, tako da kažem, mogu da promene mentalitet i ponašanje građana, ja vidim u određenom poreskom redu koji je uveden. Nekako su uspostavljeni mehanizmi, postoje tehnologije kojima vi čak kao svaki poreski obveznik dobijete izveštaj na kraju godine ko je sve i koliko uplatio na vaš račun, dakle postoji neki red. To je dovelo do promene mentaliteta poreskog obveznika.

Građani se sada osećaju kao neko ko deo svojih prihoda daju ovoj državi, u tom smislu građani menjaju svoj odnos prema državi. Dakle oni se sve više ponašaju kao neko ko od države očekuje uslugu, postoji ono što smo stalno govorili "mi vas plaćamo, da, mi vas plaćamo i vi ste tu zbog nas" i ta promena odnosa između građana i institucija je po meni nešto što je veliki izazov za sve.

Prethodno, postoji veliki izazov za uspostavljanjem institucija, ne samo stavljanjem tabli na skupštinu, već zaista i u funkcionisanju tih institucija, skupština, komora, ministarstava. I ponavljam, to je ta promena odnosa između institucija i građana. Do koje mere je to opasno po stari sistem govori i odnos institucija prema slobodi građana koja se stalno zapravo ograničava, koja se stalno uslovljava, neću pominjati čuveni zakon o nevladinim organizacijama, neću govoriti o odsustvu svake relevantne regulative, funkcionisanja celog tog sektora društva, dakle nepriznavanje slobode, kao jedne vrste kontrolnog i samostalnog mehanizma komunikacije sa institucijama.

Nevladine organizacije su nedavno ponovo izvučene iz jednog konteksta i, kako bih rekao, ukaljane u Politici na naslovnoj strani gde se ispostavilo da su u nevladinom sektoru primanja veća nego u bankarstvu. To je prosto jedna strašna zloupotreba medija. Postoji jedna kontinuirana kampanja protiv slobodnog udruživanja građana i protiv samostalnosti i slobode građana da učestvuju u političkim procesima.

Tu moram da kažem da postoji mnogo širi konsenzus nego što bih ja očekivao. Naime, ne postoje dovoljno suprotstavljeni stavovi po tom pitanju ili javno izraženi stavovi koji bi

okrepljivali nas građane. Do koje je mere taj proces uređivanja društva opasan po stare politike, vidi se i u tome što se poslednjih dana kada se, uprkos tome, po inerciji koje određene promene nose te institucije nekako teško uspostavljaju, odmah se to vraća na ulice, ponovo se pokušava izvući iz institucija i odneti na ulicu i stvoriti tu atmosferu.

Postoji jedna kontinuirana kampanja protiv slobodnog udruživanja građana i protiv samostalnosti i slobode građana da učestvuju u političkim procesima.

Ja bih završio jednom rečju koja mi se jako dopada u ovom celom projektu, a to je "odgovorna politička činjenja", odnosno "odgovornost". Ta odgovornost mislim da je ne samo na institucijama i političkim partijama, nego da je mnogo šira. Moram tu da pomenem i na primeru upravo Politike koja je pre dva dana to objavila, da je juče objavila, a nije tabloid ili je bar ne stavljamo u tu grupu kada govorimo o tabloidima, dakle juče je objavila na pola strane Legijinih knjiga sa slikama u boji, na dan ili par dana posle osude na 40 godina zbog zločina koje je počinio. Politika nema drugu temu u Hronici, nego da pola strane posveti novoj i dugo očekivanoj Legijinoj knjizi uz podsećanje na četiri njegove prethodne knjige!?

Pitanje odgovornosti, pitanje uspostavljanja institucija i shvatanje da su promene bitne ne zbog evropske integracije, već zbog nas samih - mora biti ključna poruka.

Dakle, to je stvaranje javnog mnjenja i mi grešimo ako mislimo da samo tabloidi formiraju javnost. Na žalost, tzv. ozbiljni mediji takođe formiraju javno mnjenje, tzv. javni servis formira javno mnjenje od modela ponašanja u kome direktor javnog servisa upada u emisije i naziva neke ljude magarcima, pa do političkih emisija u kojima se kroz izbor sagovornika i argumenata i vrednosti koje se tu promovišu, formira javno mnjenje.

Pitanje odgovornosti, pitanje uspostavljanja institucija i pitanje shvatanja da su promene bitne ne zbog evropske integracije, već zbog nas samih - mora biti ključna poruka.

Dragoljub Mićunović: Politička tradicija u Srbiji zahteva preispitivanje

Mada su dosadašnji učesnici u raspravi rekli mnogo od onoga što sam imao nameru i sam da kažem, uveo bih u ovu debatu još nekoliko pitanja koja su veoma važna.

Kao što kažu mnogi filozofi, sve što postoji ima nekog razloga da postoji. U Srbiji ima jako mnogo onoga o čemu ćemo u raznim debatama govoriti. Prvo ću spomenuti političku tradiciju. Politička tradicija u Srbiji zahteva jedno normalno preispitivanje i pre svega istinsko saznanje šta je ona bila, koji su to bili demokratski reformatorski resursi koje Srbija ima.

Zašto je to tako? Kako je u Srbiji nastalo jedno seljačko društvo, nepismeno, koje je "banulo" kroz istoriju u trenutku kada su druge zemlje posle francuske revolucije krenule sa afirmacijom građanina. Trebalo je da izigravaju građane, a to nisu bili, imali su neko slobodarstvo i time se krenulo. To je dalo pečat nekim vladavinama, od kneza Miloša pa do Slobodana Miloševića.

Postoji jedna nit u kojoj nema normalnog demokratskog procesa, u smislu uvažavanja protivnika, političkog dijaloga, rasprave, značaja institucija, a ne pojedinaca. Postoji spremnost za zloupotrebe institucija, korupciju i ono što je najvažnije - nasilje. Srbija je država koja je nastala iz ustanaka i otuda taj element da je najvažniji onaj koji je više pobio Turaka, ili šta je ko uradio, sa epom koji je podržao to slobodarstvo, ali ne osuđujući nasilje koje je sprovedeno.

Koga zanima istorija može da pogleda šta se desilo kada su Srbi ušli u Beograd prvi put, 1806. godine čini mi se, šta se dešavalo, šta su oni uradili i kako su zamislili da treba to da izgleda. Dakle, neću dalje o tome govoriti, samo da kažem da tu postoje duboke naslage i da nije nevažno - ako je jedna stvar počela - da nije imala istorijskog vremena da se nekako sa tom prošlošću sretne. A imala je sjajne ljude koji su donosili i liberalizam i socijalizam i divne ideje iz Evrope. Ali se to ovde nije primalo, čak ni kod onih koji su to naučili.

Dakle, problem je tog kulturnog obrasca koji je zbog tradicije uporno bio osporavan. Postoji nevolja istorije "koja se zatekla", posle jedne socijalističke države koja je imala elemente pervertirane diktature, i to je ono što je najgore u celoj priči.

S jedne strane ona je, da bi se razlikovala od drugih država socijalizama, imala "kao bazu" samoupravljanje, jednu ideju koja je široko demokratska, maksimalna. Ali ta ideja je trebalo da se sprovodi u jednom političkom polju, kako je rekao profesor Podunavac, gde postoji jednopartijski sistem, gde postoji jedna partija sa svojom diktaturom, sa svojom nomenklaturom, gde se zna ko će biti direktor fabrike, direktor obdaništa, direktor fudbalskog kluba.

Time je sama ideja samoupravljanja bila deklasirana, svedena na to da se vidi ko je u kom preduzeću, ko će dobiti stan ili nešto drugo. Imala je ta ideja neke pozitivne elemente u stvaranju konkurencije u ekonomskom polju između preduzeća, ali sve u svemu to je bila čista perverzija.

Druga stvar, komunističke partije su nastale iz jednog liberalnog polja u koje su ušle, naravno, sa socijalnim idejama. I sada taj četvrti stalež koji je nastupio - nismo ništa, bićemo sve - javlja se kao avangarda, opet samoizabrana. I ta avangarda kao takva preuzima vlast, istorijsku odgovornost, preuzima volan istorije i želi da proizvodi, produkuje istoriju. Dakle takva jedna logika političkoga ponašanja nije demokratska, nema konsenzus. Nije radnička klasa izabrala komuniste, nego su komunisti koga su oni hteli uvlačili u svoju partiju.

Naravno, vlast teži da se sužava, kako kaže Monteskje, pa ne može cela partija da vlada, i onda je "mudro rukovodstvo" ono koje vlada. Ono, naravno, kako se stvari sužavaju dalje, ima vođu. Kreće se sa navodno najširokom mogućom demokratskom legitimacijom, ali zatim treba opravdati to da imate jednog vođu koji se diktatorski ponaša. To se opravdava time da je on najgenijalniji, najmudriji i najpozvaniji da sve rešava. Zbog toga vam na kraju treba jedan kulturni i represivni aparat da tu glupost potvrđuje.

I tako se pojavljuju mnogi - i Tito i Čaušesku i Kim il Sung i gomila mediokriteta - koji odjedanput, crpeći tu svoju moć, vraćaju državu nazad u formu diktature, troše političke resurse za pravljenje te ličnosti. E, sada imate državu koja na jednoj strani ima samoupravljanje, pa ima jednopartijski monopol i na kraju ima jednoga vođu koji pravi ustave tako što ustav izvadi iz džepa i kaže -"mi smo sinoć razgovarali i ja mislim da to treba napraviti" - i onda sutra bude tako.

Dakle, mi smo u tome živeli, ja sam tu diktaturu doživljavao kao veliku sramotu. Ne samo zbog toga što iza nje ostaju koncentracioni logori, ostaju dugovi, nasilja, ostaje neprijateljska propaganda, problem slobode govora. Sve to ostavljam na stranu. Ja sam trpeo stid da smo mi pred jednim smešnim čovekom izgledali kao mali, sitni građančići, potkupljeni pomoću tih kredita i ili time što možemo da odemo u inostranstvo. Ali sve je to "puklo". Naravno, u takvom režimu neki su živeli jako dobro, kao i u svakom režimu, deleći i imetak i slobodu. Međutim, ono

što je načelno jeste da to ne treba da bude privilegija nego da to bude opšti princip.

Jedan pisac se našalio sa Čaušeskim i rekao mu: "U ovoj zemlji smo samo nas dvojica slobodni, ja sam slobodan da kažem šta god hoću, a Vi ste slobodni da uradite šta god hoćete". To je distribucija slobode. Uvek ima onih koji su slobodni. Bila je slobodna ovde Mira Marković da napiše šta god hoće, ali bilo je i onih koji su otišli u zatvor zato što su ispričali vic. To je problem distribucije slobode jednakosti.

Nije čudo što se sada takmiče da li je heroj onaj koji je dobrovoljno sa pesmom otišao u Hag ili je heroj onaj koji beži deset godina od Haga. Ne možemo da se složimo oko toga šta je junaštvo, ali mi koji smo to pamtiti znamo da junaka nije bilo.

Sada odjedanput oni koji su to dobrim delom pripovedali - biznismen je bio jedna ozloglašena ličnost, privatna svojina vrlo sumnjivog karaktera, demokratija- debatni klub, rasprave su bile luksuz, kritika vlasti je bila svetogrđe. Sad, odjednom. bez ičije zasluge dolazi do obrušavanja tog sistema, svetskog, i onda to zakači i nas, jer nismo imali kud. Mi koji smo pravili te prve opozicione političke partije, hteo sam uvek na to da upozorim, mi se jesmo neki više neki manje suprotstavljali tom režimu, ali nismo mi srušili socijalizam, niti ovaj poredak, niti je višepartijski sistem došao kao rezultat naše prevelike borbe - došao je kao rezultat jednog stanja u istočnoj Evropi.

Sada je trebalo sve to brzo preokrenuti. Najteže se menjaju vrednosti jer one su duboko ukorenjene u moralnu autonomiju ljudi. Svi koji su nešto očekivali, sem onih naivnih koji su sada ostali siromašni, svi ostali su se vrlo brzo snašli u novim vrednostima, ali problem je društva da li ono može ovakvo kakvo jeste i sa svojom tradicijom i sa ovim obrtom koji je bio kopernikanski u pogledu vrednosti, da na iskren način, dakle sa uverenjem, daje neke nove vrednosti. To je problem.

Drugi deo je rat. To je bio pljačkaški rat, ali koji kao i svaki rat želi da se opiše kao herojski. Nije čudo što se sada takmiče da li je heroj onaj koji je dobrovoljno sa pesmom otišao u Hag ili je heroj onaj koji beži deset godina od Haga. Ne možemo da se složimo oko toga šta je junaštvo, ali mi koji smo to pamtiti znamo da junaka nije bilo. Koja je to velika bitka u kojoj su se prsa u prsa sreli borci kao u nekadašnjim ratovima?

Dakle, mi smo imali jedan pljačkaški rat u kome su učestvovala i mnoge epske zaluđene mase, ali bilo je i otpora tom etničkom čišćenju. Onda su se našle neke potpuno nezaštićene mase koje su verovala da žive u bratstvu u jedinstvu, ravnopravno. I one su takođe bile izigrane. Sve je to učestvovalo u oblikovanju jednog novog sistema.

Šta je sada teško? Teško je što je poražen jedan koncept koji je Srbija imala još od XIX veka kada je počela da pravi državu - okupljanje Srba u jednu državu. To je proces kome su težili svi narodi, ali mi smo tu malo zakasnili. Smatralo se- "u redu, imamo tu Jugoslaviju u koju smo se svi skupili". Pokazalo se da je taj koncept propao. Posle ovoga rata Srbi nisu živeli svi u jednoj državi, ponovo se otvarao taj problem koji je tradicija potpalila. Taj koncept je propao, ne mogu svi Srbi živeti u jednoj državi, bar ne ako to ne bude Evropa, i ne na onaj način kako smo mi razumevali državne suverenitete.

Onda dolazi frustracija, a iz te frustracije mnogi intelektualci, ljudi koji su obrazovani, pokušavaju da slede taj koncept, tvrdeći da je on rezultat velikih nepravdi koje su nanete srpskom narodu i da će se on jednoga dana negde ispraviti.

U društvo je impregnirano jako mnogo direktnih učesnika u mnogim stvarima koje danas ne služe mnogima od njih na čast. Pre svega se radi o velikim količinama novca, imovine, pljačkanja i zločina koji se dešavao. Što se društva tiče mi sada imamo jednu sliku koja je uobičajena i nije samo naša. Ako pogledamo Hrvate - oni rade to isto. Glavaš je nekakav junak koga ipak treba poštovati, iako je lično pravio najmonstruoznije zločine. Ili Gotovina. Ima ih i tamo koliko hoćete, i dalje se održava nekakvo herojstvo. Sećate se šta se dogodilo u Splitu.

U društvo je impregnirano mnogo direktnih učesnika u stvarima koje danas ne služe mnogima od njih na čast.

Znači, sva ta društva koja su prošla kroz rat, a ti ljudi iz rata se vraćali kao "zaslužni" ljudi koji su zauzeli određene pozicije, ona imaju sada problem. Prva stvar je negiranje. "To se nije dogodilo". To je prva linija odbrane. Kada su iskopali prve leševe u Batajnici osporavano je da to nije istina. Ali kada je iskopan veliki broj leševa i dece u pidžamama, onda je to bilo teško dalje osporavati. Isti problem je i sa Srebrenicom. S tim što se onda krenulo sa tezom "pa i drugi su to radili". Idemo na to da se zločin izravna i idemo putem relativizacije što opet na neki način znači opravdanje zločina, jer onda oni više nisu žigosani, nego ako je to pravilo, ako to svi rade, zašto bi onda to bilo zlo.

Na kraju dolazi treće, kada se to više ne može tako lako relativizirati - treći rov odbrane koji kaže - "ma šta tu nama sad ko hoće, mi smo svoji, svi su u zaveri protiv nas, nećemo dozvoliti ni da nam se sudi, ni da se o tome raspravlja". To je ono što mi sad imamo kao problem na političkom polju. Jer zahvaljujući demokratiji sva ova gledišta imaju ravnopravnost, koja se vidi kroz glasove, ulazi u parlament, u institucije i onda imamo problem kako demokratija da brani na demokratski način demokratske vrednosti.

Zahvaljujući demokratiji sva gledišta imaju ravnopravnost, a onda imamo problem kako demokratija da brani na demokratski način demokratske vrednosti.

Sada imate one koji govore svašta - »vi ste demokrate, vi morate demokratski da se ponašate«. Mi sada imamo jedno podeljeno društvo, ponekad upravo zahvaljujući institucijama kao što su parlament ili javna glasila, novine koje se stvore preko noći i u kojima kreće najgora vrsta propagande. Imamo brojne sikofante, ljude koji će za pare napisati šta god hoćete i svakoga oklevetati i svakoga nahuškati na svakoga, bez ikakve odgovornosti, jer nemamo normalne zakone, nemamo odgovornost štampe. Zato ćemo to jednostavno trpeti sa velikim posledicama.

Nemamo normalno kritičko javno mnjenje.

Mi ćemo podržavati ove debate, moći ćemo da čujemo i drugu stranu i druge argumente, ali ono što je još problem našega društva, i time završavam izlaganje, je problem javnoga mnjenja. Mi smo zbog odsustva konkurencije izgubili razne vrste kritičkog javnog mnjenja, počev od nauke. Ako imate klan možete se maltene sami proglasiti da ste zaslužili Nobelovu nagradu. Toga ima i na političkom planu jer nemate jedno normalno javno kritičko mnjenje koje će reći da su te stvari retrogradne, nazadne, da ugrožavaju demokratiju, da ih osuđujemo, i da to predstavlja kritičko javno mnjenje.

Imate pet-šest tabloida koji formiraju javno mnjenje. Štampaju se za 20 dinara, i vi ne možete ozbiljnim listovima da se tome suprotstavite, ni tiražom, niti takvim agresivnim nastupom. A onda se pitate kako se formira javno mnjenje? Formira se naravno u segmentima. Imate jednu publiku koja čita određene novine, to je jedan deo javnog mnjenja, i imate ovaj drugi deo. Ali naš problem je kako da izbegnemo tu vrstu konfrontacije, stalno tempiranje napetosti, maltene građanskog rata i izdaje.

Očekuju nas i značajni događaji koji se tiču statusa Kosova, naših evropskih integracija, hapšenje haških optuženika. Zbog toga, oni, da bi se tome suprotstavili, moraju da stvore atmosferu opravdanja za ulične nastupe i druge oblike nasilja.

Nadam se da će ovi naši razgovori doprineti da se uspostavi jedan normalan razgovor. Pružićemo im i preko internet sajta što veći publicitet, da možemo potpuno mirno o svemu razgovarati i da otvarimo i raspravljamo teme koje su značajne za društvo u Srbiji.

Zoran Lutovac: Otvoriti širu komunikaciju o svim pitanjima ključnim za budućnost Srbije

Videli smo pred kojim izazovima se nalazi Srbija po mišljenju akademskog sveta, nevladinih organizacija, državne administracije, pa i iz ugla političara. Dakle, ideja je bila da se izbije iz ruku političkih stranaka taj monopol na debate o svim pitanjima ključnim za budućnost Srbije, da se otvori i jedna komunikacija na liniji građansko društvo, političke stranke, pa i država i građani.

Imaćemo šansu, ne samo ovde u publici, nego i preko veb sajta da se u debatu uključe i građani. Ovo su počeci. Videćemo kako će to funkcionisati i koliko će se građani uključivati u sve to, ali s obzirom na prisustvo medija i veliki broj kolega koji se odazvao, mislim da su se svi zaželeli ove forme dijaloga.

Ideja je da se iz ruku političkih stranaka izbije monopol na debate o svim pitanjima ključnim za budućnost Srbije.

Nekada su dijalog i debata bili veoma razvijeni u Srbiji, pa smo imali jedan period kada je ovaj način komunikacije gotovo zamro. Nadam se da ćemo danas uspeti da ponovo zainteresujemo građane za ovaj vid komunikacije.

Ivan Vejevoda: Srbija je zapravo društvo koje je uspelo

Ja neću da lepim nikakve plakate, niti da držim govore, već želim da odreagujem na neke stvari koje su ovde bile pomenute. Nema potrebe da kažem da se zaista slažem sa većinom stvari koje su rečene i prosto da dopunim mog prijatelja Milana Podunavca u ovoj trećoj tački - da je Srbija poraženo društvo.

Da bismo postavili razumevanje tog društva, ta sledeća tema koju je Dragoljub Mućunović pomenuo, jeste da je Srbija zapravo društvo koje je i uspelo ! Ako to zanemarimo mislim da ne

vidimo temelje na osnovu kojih smo mi ovde danas - dakle da je srpsko društvo, građansko društvo u stvari uspelo tokom devedesetih da se izbori sa diktaturom, sa autoritarnim društvom, i da 24. septembra 2000. na izborima pobedi to društvo, a 5. oktobra potvrdi svoju pobjedu.

Građansko društvo u Srbiji je u stvari uspelo tokom devedesetih da se izbori sa diktaturom, i da 24. septembra 2000. na izborima pobedi to društvo, a 5. oktobra potvrdi svoju pobjedu.

Tada je došlo, rekao bih, do jednog korenitog procesa učenja u društvu. Sa tim "cunamijem" Miloševićevog režima tokom devedesetih i tim nasleđem o kojem ste svi govorili i koje nosimo, ipak je to društvo uspelo da kroz stepenice, da tu građevinu otpora postavi tako da je mogla da izvojuje pobjedu na kraju. Ta pobjeda je takođe veoma bitna za ovu našu temu - to što je napravljen nameran izbor da se režim porazi institucionalno kroz izbore, mirno i nenasilno, znači ne belicistički.

Veoma je važno što je napravljen nameran izbor da se režim porazi institucionalno kroz izbore, mirno i nenasilno.

To je važno, jer je time postavljen temelj za to nebelicističko društvo koje treba da se nosi sa svojom tradicijom. Ta borba još uvek traje, ali mislim da je dugoročno gledano izbor načina na koji će taj režim biti poražen veoma bitan, jer on je zapravo uslov za ovo čemu težimo. Naravno, takav izbor ima svoju cenu da moramo i dalje da živimo sa tim ljudima, sa određenim nasleđem koje je preneto u novi režim i starim ljudima koji su i dalje tu.

U tom smislu to je dugoročniji, pozitivniji način, ali kratkoročno je mnogo teže jer nema revolucionarne pravde, nije se jurišalo na "zimske dvorce i bastilje". Mislim da je to, bar sam ja tako tumačio, pouka koju smo dobili od svekolikog disidentstva istočne Evrope.

Drugo, tranzicija, to je možda već banalno reći, je nešto što je dugoročno i može se samo korak po korak osvajati. Podsetio bih, ne da bih opravdavao zašto idemo tako sporo, da je u španskoj tranziciji, u sedmoj godini tranzicije u kojoj smo i mi sada, onaj čuveni pukovnik Teheros ušao u Kortes i počeo da puca po poslanicima. Pokušao je da okrene točak tranzicije unazad.

Tranzicija se može samo korak po korak osvajati.

Ni u jednoj tranziciji nije bilo baš lako. Imali smo intervju, juče, prekjuče sa jednim poznatim piscem, gde se upravo zaključuje opet na taj način - da se gubi dostojanstvo time što pristajemo, jer mi koji smo za evropske integracije, evroatlantske integracije, mi gubimo svoju dušu, svoj koren, svoju kulturu. Ja mislim da je to jedna tačka na kojoj se mora insistirati, koja se mora razrađivati - upravo komunikacija o kojoj je Tanja Mišćević govorila - da bi se odagnale te fantazije i mitologije u vidu dostojanstva. Mi dostojanstvo gubimo upravo ukoliko ne budemo išli u pravcu u kom sve druge zemlje u našem okruženju, bližem ili širem idu, i da će to u stvari osujetiti opstanak, ako je o tome reč, kulture, tradicije i mentaliteta.

Dostojanstvo gubimo upravo ukoliko ne budemo išli u pravcu u kom sve druge zemlje u našem

okruženju idu.

Stalno se podmeće ta "izdaja" onih koji prihvataju realnost, koji se suočavaju sa realnošću sveta i okruženja s jedne strane, i realnošću poraza vojnog i civilizacijskog sa druge. Stalno se to nameće, kao da je ovo društvo i ova težnja izdajnička i da će pristati na nekakav diktat Amerike, NATO i EU. Zato je veoma bitna komunikacija u toj dimenziji.

Najzad, veoma kratko, o dijalogu sa građanima Evrope koji je Tanja dobro podvukla - gde postoji zamor za proširenjem. Mi imamo ovde jako veliki posao upravo sa javnim mnjenjem i tu naravno nema nikakvih jednostavnih odgovora. Ali nekakva akcija, možda i odavde, da potekne u saradnji sa fondacijama kao što su ove, a i mnoštvo drugih, da vidimo kako to javno mnjenje možemo tekstovima i drugim akcijama, da preokrenemo.

Natalija Mićunović: Naše društvo ima problem sa konstituisanjem elita

Ja ću govoriti o podelama u društvu u vezi sa konstituisanjem elita. Normalno je da u društvu postoje podele u vrednosnim opredeljenjima, naročito u političkim opredeljenjima i one su vrlo često jako duboke i ne može se na njih uticati nekim površnim sredstvima.

Mislim da jedan veliki gubitak demokratske javnosti ne dolazi od nekog velikog napretka ili promena u mišljenju, nego u kredibilitetu kod sopstvenih simpatizera. Javnost se ne kreira samo u medijima, kreira se naravno i u medijima, ali kreira se i kroz razne institucije koje pripadaju javnosti, koje treba da postanu transparentne.

Javnost se ne kreira samo u medijima, već kroz razne institucije koje pripadaju javnosti.

Ipak, moja osnovna tema bi bili akademski krugovi koji su vrlo značajni u javnom mnjenju i vaspitanju i obrazovanju, da kažem u širem smislu, mladih građana. Kao što je rekao gospodin Vejvoda, ne možemo da kažemo da ovde niko ništa nije uradio, da se građani nisu trudili. Ja mislim da su se nedovoljno trudili upravo članovi elite. Trudili su se mnogo manje nego građani, a to ističem zato što se kod nas građanstvo često kritikuje od strane elite, bilo da su to političari, ili profesori.

Podsetila bih da vrlo često neke stvari koje dolaze sa Akademije nauka nisu mnogo različite od onih stvari koje dolaze iz tabloida, da stvari koje čujemo od nekih profesora na nekim tribinama ili na Univerzitetu, nisu mnogo različite od onoga što čitamo u tabloidima.

Ono što ponekad čujemo od nekih profesora Univerziteta ili sa Akademije nauka često nije mnogo različito od onoga što čitamo u tabloidima.

Mi imamo problem sa konstituisanjem elita, a to je jako važno za jedno društvo. Čak i kad postoje neke utemeljene vrednosti, pogotovo u ovom trenutku, elite se ne mogu konstituisati isključivo ili principom rodovsko-samoupravljačkog društva o kome je profesor Mićunović već govorio ili principom demokratskog centralizma zaostalom iz prethodnog političkog života koje se prenelo u sadašnju političku kulturu, nego moraju da se konstituišu i izvesnim negovanjem standarda u svim oblastima i javnim istupanjima i stvaranjem neke promišljene misli u društvu.

Elite se moraju konstituisati negovanjem standarda u svim oblastima društvenog života, i stvaranjem neke promišljene misli u društvu.

Zato mislim da je jedna od najvažnijih stvari da se ponovo promisle i podignu standardi u akademskom životu, da se ne misli da je na neki način zauvek zaslužan neki bedž time što je njime nešto dobro izvojevano nekad, nego da postoji jedna kontinuirana kritika, što bi Marks rekao "svega postojećeg", i ta kritika je možda ono što najviše nedostaje.

Plašim se da se vrlo često ne ostane na prozivanju negativnih pojava, na već viđenim stanovištima i onda se ponekad kaže "jao, jel' da da je strašno". Ali nije slučajno što one postoje ili ne postoje, jer smo mi to dopustili.

Ana Trbović: Srbiji je potrebna depolitizacija

Nadovezaću se na ono što je Natalija Mićunović rekla. Želim da kažem da mi sami tome doprinosimo, da imamo jako mnogo nevladinih organizacija koje nisu organizacije već su pojedinci, i koje služe za samopromociju, odnosno kao privatna preduzeća za razne konsultantske usluge koje pružaju.

Umesto da se udružimo i da kao ovaj skup koji je u jednoj organizaciji, odnosno u tri, a ne da bude u dvadeset šest. To je nešto što je za mene bilo iznenađujuće u Srbiji, jedan fenomen koji zaista nisam videla u zemljama koje su nam uzor u smislu evropske integracije.

Takođe, nevladine organizacije se dvehiljaditih godina smatraju jednom prelaznom fazom, smeštajem za tranzicione političare između njihovih pozicija u vladi.

Srbija, na žalost, ide u smeru politizacije, a ne depolitizacije.

Da završim pozitivno. Ova debata je vrlo pozitivna, ova debata pokazuje da ne čekamo na državu, već ukazujemo sami na promene koje bi trebalo da se dese i ovo je nedelja debata. Sutra fakultet gde ja predajem ima upravo debatu na temu šta ekonomisti preporučuju novoj vladi. To je jedna inicijativa ovakvog karaktera, ali u ekonomskoj sferi. Narednog dana imamo debatu o srpsko-američkim odnosima, upravo i takođe sa ciljem da uključimo i druge.

Ono što bih volela da vidim kao neku od sledećih debata ovog stola je tema depolitizacije jer vidim da pojedinci ovde okupljeni mogu tome da doprinesu. Zato što Srbija ide, na žalost, u smeru politizacije, a ne depolitizacije. Na žalost i novi ustav je tome doprineo kao i centralizacija koja je usledila zahvaljujući novom ustavu. Kao što je i profesor Mićunović napomenuo da danas stranke određuju ko su direktori vrtića, a znači i sve između na toj skali.

Jadranka Jelinčić: Naši interesi su funkcionalna država, bezbednost i razvoj

Ovakve okrugle stolove i ovakve vrste razgovora, i što se tiče strukture učesnika, viđali smo i tokom devedesetih godina. Slažem se sa gospodinom Vejvodom da je između ostalog i takva vrsta debata doprinela uspehu promena. Međutim, mi se nalazimo u sedmoj godini tranzicije i sa trećom po redu tzv. demokratskom vladom i još uvek sedimo u istoj strukturi predstavnika društva. Naime, ovde imamo predstavnike političkih stranaka, imamo predstavnike nevladinih organizacija i nezavisne intelektualce.

Međutim, smatram da ovoj vrsti razgovora u sedmoj godini tranzicije nužno mora da prisustvuje i da bude potpuno aktivan, tzv. drugi sektor - biznis sektor. Prvo, svi mi jako okolišamo i jako bežimo od toga da stupimo u određene komunikacije sa tim sektorom - opet iz razloga što je zapravo onaj vodeći biznis sektor u Srbiji grupa pojedinaca koja se na manje ili više legalan način obogatila.

Međutim, privredna zajednica ili ekonomska zajednica Srbije ne sastoji se samo od njih. Njihov monopolski položaj onemogućava druge, mala i srednja preduzeća, da zauzmu onaj položaj koji bi trebalo da zauzmu kada bi se kroz političke i zakonske odluke ti monopoli na tržištu razbili.

U ovakvoj vrsti debata moraju da učestvuju i predstavnici privredne ili ekonomske zajednice -

biznis sektor Srbije.

Zbog toga je moj zaista topao predlog da u ovu vrstu debate pokušamo da uključimo predstavnike privrede, jer smatram da je zaista veliki broj njih veoma zainteresovan za sređivanje prilika na srbijanskom tržištu. Htela bih da pomenem i Privrednu komoru Srbije i lokalne privredne komore koje funkcionišu na lokalnom nivou i mislim da je to zapravo onaj sektor koji pitanje interesa može najbolje da plasira u ovakvim vrstama debata.

Mislim da ovakvi razgovori sutra treba da služe za uobličavanje vrlo konkretnih politika. Ja bih vrlo snažno podržala ono što je gospodin Dereta rekao, da zapravo kada govorimo o budućnosti razvoja Srbije, mi u nekom odnosnom smislu prvo definišemo svet pa onda tek nas, pa onda to prevodimo na lokalne prilike.

Da bismo sebe videli, prvo moramo da definišemo u kakvom okruženju funkcionišemo. Isto tako je nužno, da bismo mogli da izvršimo odgovarajuće adaptacije, da definišemo i sopstvene interese. Jedino u tom međusobnom odmeravanju možemo da odaberemo naše puteve, a kada ih odaberemo onda da ih i gradimo.

Tri ključna interesa srbijanskog društva su funkcionalna država, bezbednost i razvoj, a EU je instrument pomoću koga to možemo postići

Ja zaista mislim da je uspostavljenje funkcionalne države, da je pitanje bezbednosti i pitanje razvoja - da su to tri ključna pitanja srbijanskog društva. Ukoliko sada prevedemo šta to znači - znači da nama jedino put ka Evropskoj uniji to omogućava. Čini mi se da bi u javnom govoru bilo mnogo bolje kada bi se funkcionalna država, bezbednost i razvoj definisali kao naši interesi, a da je EU instrument pomoću koga to možemo postići, nego kada se *a priori* opredelimo za EU, a to ne prevedemo u konkretne naše interese.

I opet kada govorimo o budućnosti razvoja Srbije, opet vas podsećam da smo u sedmoj godini tranzicije. Mi uvek polazimo od velikih principa, velikih politika, a nikako ne stignemo do konkretnih politika - zbog svih ovih prepreka o kojima je bilo reči: podeljeno društvo ili nefunkcionalna država, mada je neko rekao da smo dobili institucije - ne, mi smo dobili samo ljude koji su u tim institucijama, ali zapravo institucije niti funkcionišu niti postoje.

Mi smo dobili samo ljude koji su u institucijama, ali zapravo institucije niti funkcionišu niti postoje.

I dakle od velikih principa, od velikih političkih opredeljenja, ja imam utisak da mi konačno moramo u sedmoj godini tranzicije da dođemo do konkretnih politika koje će nas zapravo voditi tamo gde smo krenuli. Zbog toga više volim da govorim o evropeizaciji Srbije, nego približavanju Srbije Evropskoj uniji. Naime, pregovori sa EU su prekinuti pre godinu dana, nas apsolutno ništa nije sprečavalo da tih godinu dana mi vodimo proevropske politike.

Odgovorna politička rešenja se odnose na konkretne politike u Srbiji.

Prvih šest meseci posle prekida pregovora mi smo usvojili zakone koji su pre prekida pregovora došli u parlament, a onda smo direktno i protivno svim demokratskim i evropskim principima počeli da usvajamo pravne norme i to na način, uključujući i sam Ustav, protivevropski. Kada pogledate Ustav koji smo mi usvojili u njemu su zadržane odredbe koje predstavljaju prepreku da se mi uopšte približimo EU. Neću da govorim uopšte o tome da li bismo mi bili u mogućnosti danas, sutra, da primenimo direktno neku od odredbi EU.

I sada da završim, izvinjavam se što govorim ovako nesistematično, ja bih htela ipak da se vratim na te konkretne politike u Srbiji, jer odgovorna politička rešenja se na njih odnose ili treba do njih da dođu.

Mi smo ovde samo da možda nešto sugerišemo i predložimo nekim institucijama ove države. Meni se čini da na tom putu evropeizacije Srbije pored izgradnje efikasnih institucija - ja zaista mislim da u ovom trenutku retko koja institucija ukoliko i jedna može zaista da se dovede pod tu definiciju, od parlamenta i vlade, pa sve do tzv. nezavisnih tela efikasna - dakle, na nama je da definišemo i sprovedimo razvojne politike u nekoliko oblasti koje će u određenom vremenu obezbediti napredovanje Srbije i izgradnju konsenzusa. Verujem da kroz ovu vrstu debata konsenzus može da se gradi, ali to nije dovoljan elemenat da nas i na koncu približi Evropskoj uniji.

Zaista mislim da ta politika na koju treba da se koncentriše ova vlada jeste pre svega politika regionalnog razvoja. Ne možemo mi govoriti o konsenzusu u jednom ovakvom društvu koje je i kada je ušlo u tranziciju bilo podeljeno društvo i zadržalo taj elemenat neravnomernog razvoja, ukoliko ne budemo učinili nešto na izjednačavanju regionalnog razvoja u Srbiji.

Ne možemo mi govoriti o konsenzusu u društvu ukoliko ne budemo učinili nešto na izjednačavanju regionalnog razvoja u Srbiji.

U ovom trenutku razlika između najrazvijenije i najsiromašnije opštine u Srbiji je jedan prema dvadeset sedam, dakle u takvoj razlici apsolutno je nemoguće zamisliti, šta god mi budemo uradili, da je moguće postići bilo kakvu vrstu bilo kakvog konsenzusa u bilo kom pravcu razvoja. Naime onaj koji je 27 puta nerazvijeniji, zaista se ne može zalagati ni za šta drugo sem za razvoj socijalnih politika i socijalne pomoći, naročito ako pri tom nema nikakve aktivne politike, preraspodele, niti ubrzanog ekonomskog razvoja.

Sledeća stvar koja je veoma važna su dugoročne politike koje daju rezultate na dug rok, to su politike obrazovanja, naučno istraživačke i politika razvoja i upotrebe energetske izvora u ovoj zemlji. To će opredeliti kakva će Srbija biti u narednih petnaest godina.

Srbija se mora odlučiti da li će da se razvija u ekonomiju koja je zasnovana na znanju.

Mi ovde školujemo ljude za zanimanja koja će potpuno nestati u Evropskoj uniji. Nema više istraživanja, naučnih istraživanja na nacionalnom nivou. Mi znamo da jedan od razloga

postojanja EU, između ostalih, jeste i to da se obezbede uslovi za ujedinjavanje naučnih resursa. Srbija se mora odlučiti da li će se u tom naučnoistraživačkom radu razvijati u pravcu država dalekog istoka ili će početi da stvara uslove da počne da se razvija u ekonomiju znanja, odnosno ekonomiju koja je zasnovana na znanju, a mi znamo da je to cilj Lisabonske agende. Ako težimo da uđemo u EU moramo da našu ekonomiju zasnujemo na znanju i, naravno, energiji o kojoj ne treba ni da se govori.

Mihajlo Ramač: Nepomirljivost, nerazumevanje i nespremnost na dijalog

Po prirodi stvari, svaki dan dobijam dosta pisama, reagovanja, komentara iz javnosti, pa opet po prirodi lista Danas te komentare ne piše niko iz Obraza, iz Sabora dveri ili iz SRS, nego ljudi koji čitaju taj list, a samim tim što ga čitaju trebalo bi da budu opredeljeni proevropski i demokratski.

Međutim, ne želeći da ogovaram svoje saradnike i čitaoce, reći ću da je većina reagovanja pisana takvim tonom, takvim rečnikom da je to poražavajuće. Komentari se uglavnom ne odnose na političke protivnike sa krajnje desnice, znači ne na radikale, nego isključivo na one stranke koje su formirale novu vladu, bilo da se podržava jedna, druga ili treća od tih stranaka.

Smatram da je dijalog jako potreban pre svega između onih koji se smatraju pripadnicima demokratskog korpusa u Srbiji.

Stvarno zastrašujuće deluje taj nivo nepomirljivosti, nerazumevanja i nespremnosti na dijalog unutar onoga što se može zvati demokratski spektar ili nešto što je našlo nekoliko zajedničkih imenitelja da formira vladu.

Da ne dužim, smatram da je dijalog jako potreban pre svega između onih koji se smatraju pripadnicima tog demokratskog korpusa u Srbiji, a glavni problem za razmišljanje mislim da nam je kako otvoriti dijalog sa onom trećinom biračkog tela.

Tema za razmišljanje je kako otvoriti dijalog sa trećinom biračkog tela koje veruje radikalima, u okviru kojeg ima i onih koji su za prihvatanje evropskih vrednosti.

Kažu "sa radikalima se ne može voditi dijalog". Pretpostavljam i da ne može s obzirom na to šta javno govore, ali kako otvoriti dijalog sa trećinom biračkog tela koje njima veruje, koje glasa za njih, a među kojim, po nekim istraživanjima, ima i onih koji jesu za prihvatanje evropskih vrednosti.

Duška Anastasijević: Odsustvo odgovornosti košta nas sve

Miljenko Dereta je već skrenuo pažnju i rekao ono što sam i ja prvo primetila, a to je da u naslovu ove serije debata stoji reč "odgovorna", od reči "odgovornost". I ja nekako uvek u tim razmišljanjima dolazim do te tačke.

Mi smo nekako bili amnestirani i kada je bilo reči, što je gospodin Mićunović pominjao, o našoj tradiciji, mi smo i u vreme socijalizma bili nekako oslobođeni od odgovornosti. Imali smo na neki način adolescentski status u društvu. Bili smo nekako oslobođeni nekih velikih odgovornosti, jer je i sistem bio takav.

Sad se to malo produžilo i u ovo naše vreme, takoreći osam godina nakon poslednjeg rata koji smo imali. Neki od nas se sećaju da smo imali jednu debatu na kojoj smo ukazali na to da je veliki problem u tome što naši poslanici nisu odgovorni građanima na onaj isti način na koji su odgovorne njihove kolege i kolegice u nekim drugim sredinama. Znači, odsustvo odgovornosti na tom nivou nekako se osmotski prostire do najnižih nivoa.

Veliki je problem u tome što naši poslanici nisu odgovorni građanima na onaj isti način na koji su odgovorne njihove kolege i kolegice u nekim drugim sredinama.

I kod nas je u društvu, znači na praktičnom nivou, užasno teško utvrditi odgovornost i nadležnost. Evo jednog potpuno banalnog primera: ispred moje kuće je stajao šut od neke građevine i to je tako stajalo nekoliko dana, da bi na kraju došla saobraćajna policija da to reguliše, iako je šut na trotoaru. Ja stvarno nikad ne bih pomislila da je saobraćajna policija zadužena za šut, a ne neka komunalna inspekcija ili tako nešto.

Znači, jako je teško utvrditi odgovornost, a onda po nekom pravilu svi mi tu odgovornost delimo na ravne časti. Omiljeni primer koji mi je stvarno ukazao na taj problem, jesu one čuvene poplave i klizišta koja su bila prošle ili pretprošle godine, gde smo saniranje tog terena opet nekako svi mi platili, a niko nije hteo da ide dalje i da kaže zašto su ti ljudi gradili na takvim mestima. Postoje valjda neki geodeti koji imaju znanja da kažu "to je klizište, tu ne sme da se gradi, ko je davao te dozvole."

Hajde, ne moramo mi sada sve da kažnjavamo i pravimo lustraciju na tom primeru narednih dvadeset godina, ali treba negde da podvučemo crtu i kažemo "ja neću da plaćam za nečiju tuđu odgovornost".

Treba negde da podvučemo crtu i kažemo "ja neću da plaćam za nečiju tuđu odgovornost".

U nekim normalnim zemljama kada napravite prekršaj vi snosite neku posledicu, novčanu ili neku drugu. Ovde mogu da se prave razni propusti, a mi to nekako svi lepo podelimo među sobom i "pojeo vuk magarca". Na neki način mi smo u konstantnoj korumpiranosti, i treba da se zapitamo da li smo i mi uradili sve kako treba.

Tako da mislim da je to veliki problem i razumem motivaciju političkih stranaka da one neće insistirati na tome da polažu odgovornost i da mi zaista znamo ko su nam taj poslanik ili poslanica u skupštini, pa da ih posle "hvatamo za gušu", da kažemo "čekaj, šta je ono bilo, šta ste nam vi to obećavali?". Sećam se da su predstavnici DS rekli da im je žao što je to u Ustavu tako definisano, a pravo da vam kažem ja nešto nisam videla da su oni poginuli u toj borbi sa drugim političkim strankama za taj princip, nego se nekako sve to zabašurilo.

Mislim da bi onda ta javnost i to civilno društvo morali da preuzmu ulogu, jer to odsustvo odgovornosti košta nas sve. Veoma je važno ovo na šta je Jadranka Jelinčić ukazala. Mislim da ovde nema samo dve Srbije. Ja mislim da ovde postoji bezbroj paralelnih svetova, da mi uslovno rečeno iz Beograda, iz kruga dvojke, prilično slabo razumemo šta se dešava u unutrašnjosti naše zemlje.

Mi, iz Beograda, iz kruga dvojke, prilično slabo razumemo šta se dešava u unutrašnjosti naše zemlje.

Smatram da elita pitanje oko Evropske unije uzurpirala na obe strane - i na ovoj evroskeptičnoj, ali ne na način na koji taj evroskepticizam razume gospodin Dereta, i na ovoj proevropski orijentisanoj. Između njih ne postoji dijalog, odnosno dijalog se vodi po kolumnama u novinama, a ne istinski dijalog.

Sa takvim razvojnim diskrepancijama u kojima trenutno živimo, mi zaista jako teško možemo da stignemo i do kandidature, a kamoli u članstvo Evropske unije.

Ksenija Petovar: Ratifikovati međunarodne konvencije

Želim da dam samo jedan komentar na ovo što su kolegice govore. Ja bih volela da se stavi na dnevni red parlamenta, ali naš je problem kako da stavimo na dnevni red, ono što meni nije jasno - zašto se ne usvajaju, odnosno ne ratifikuju konvencije Saveta Evrope koje su obavezujuće za nas, i koje bi itekako uticale na poboljšanje kvaliteta života građana u Srbiji.

Kada bi neke konvencije bile ratifikovane u Skupštini Srbije onda bismo i mi u različitim profesionalnim i stručnim organizacijama mogli nesmetano da radimo i da se na njih pozovemo. Mislim da bi to bila jedna dosta važna tema da je stavimo na dnevni red, da pokušamo da vidimo da li tu postoje neke interesne grupe koje se protive usvajanju takvih konvencija.

Uspostaviti pravo građana da postavljaju pitanja, da traže odgovore i da učestvuju u kreiranju svakodnevnog života.

Verujem da postoje takve grupe u gradskim strukturama vlasti, opštinskim, kojima nije u interesu da se na takav način uspostavi položaj, pozicioniranje i pravo građana da postavljaju pitanja, da traže odgovore i da učestvuju u kreiranju svakodnevnog života. Mislim da bi to bila jedna od tema koja je jako važna.

Dragoljub Mićunović: Neodgovornost sledi iz odsustva navike poštovanja prava

Parlament je pomenut u dva različita slučaja. Prvo, da prokomentarišem onaj deo koji se tiče odgovornosti. Naravno, ako nemate većinski sistem vi ne možete da uspostavite direktnu odgovornost, za razliku od poslanika koji se bira u jednom okrugu. I većinski sistem ima svoje mane, ali da sada ne ulazim u to.

Postoje i neki kombinovani sistemi koje smo jedno vreme imali u saveznom parlamentu, pa je to izmenjeno. Verovalo se da je za manje stranke mnogo bolji čist proporcionalni sistem, što je moguće niži cenzus, te da je dakle proporcionalni sistem pravedan.

Kod proporcionalnog sistema imate problem partijske oligarhije i partijske vlasti ili partijskih

vođa. Postoje tu mogućnosti koje su ispuštene sada u Ustavu. Iz toga razloga mi sada imamo jednu atmosferu nesigurnosti i zavisnosti poslanika od partijske strukture. U ovom kontekstu, međutim, pitanje odgovornosti ne mora da bude izbegnuto, nego bi odgovornost u tom slučaju morala da se prebaci na lidere stranke, odnosno na rukovodstvo stranke, jer oni delegiraju poslanike, pa zašto bi onda posebno pojedinačni poslanik bio odgovoran, nego neka odgovara stranka koja ga je izabrala i koja se bori i donosi određene zakone u skupštini.

U svakom slučaju nama nedostaje jedan ozbiljan izborni zakon koji moramo da donesemo, makar i sa promenama Ustava, gde bi se, ono što se inače često događa, promena poslanika vršila tako da moraju da idu po onoj listi kako su i kandidovani, da im se ne može oduzeti mandat. Dakle, to jeste jedno ozbiljno pitanje.

Ovo o čemu je Ksenija Petovar govorila, jeste činjenica da postoji jedan osećaj neodgovornosti koji sledi iz odsustva navike poštovanja prava. Ima jako dobrih zakona i konvencija koji su propisani, ali ih se jednostavno niko ne pridržava. I tu imate ceo sklop, od Parlamenta do Vlade koja to preinači nekom uredbom ili odatle ide do suda, a sud je neefikasan i, konačno, kada dođete do policije, ona to ne mora da izvrši čime se čitava stvar blokira.

Ima jako dobrih zakona i konvencija koji su doneti, ali ih se jednostavno niko ne pridržava.

Dakle, postoji na neki način degradiranje pojma prava, i kaže se "pa šta ako je po zakonu". Tačno je da to korumpira mnogo, to se vidi u saobraćaju, to su neki obični primeri. Ja sam u Nemačkoj vozio tri godine i nisam imao ni jednu jedinu kaznu; kada sam ovde došao držao sam se toga još dva-tri meseca a posle je postalo besmisleno. Prvu stvar koju sam doživeo u Nemačkoj, vozio sam se kolima, sa mnom je bila jedna koleginica, krećem da uđem u neku ulicu, malo veću od ove prve, a tamo piše STOP. Ja pogledam, bilo je vrlo pregledno, nema nikoga i dodam gas, a ona viče: "stop!". Ja stanem i pitam: "u čemu je problem?", Ona kaže: "piše stop". "Kakve to ima veze - nastavljam ja - pa nigde nikoga nema, što da stojimo ovde i da čekamo?". "Kad to piše, kaže ona, ti staneš, a posle razmišljaj o čemu hoćeš."

Hoću da kažem, mi ne poštujemo ni saobraćajne znake, dakle nešto što je najneophodnije u saobraćaju i košta glave. Sad zamislite kako se poštuju neka pravna rešenja i forme od kojih život ne zavisi direktno kao u saobraćaju, na primer ekološke ili gde će da se baci smeće.

Poštovanje prava se uspostavlja dugom političkom i pravnom kulturom.

Nažalost, to je nešto što se uspostavlja verovatno privremeno ili rigidno nekim diktaturama, ili se uspostavlja jednom dugom političkom i pravnom kulturom, da ljudi znaju da postoje neka

pravila, propisi i oni će toga da se drže.

Što se tiče konvencija, nije to samo neka sabotaža Vlade ili nekih drugih. Ne, potpisaćemo mi svaku konvenciju, to nas mnogo ne uznemirava. Ali imali smo i tu jednu "komediju" da smo u par godina tri puta imali pravnu legitimaciju države. Bila je Jugoslavija, pa Srbija i Crna Gora, pa sada je Srbija. Jesmo mi naslednici svega toga, ali postoji nekakva pravna procedura dok se to nasleđe sprovede i pa je i to jedan od razloga.

Nevladine organizacije i građani imaju prava da učestvuju i da vrše pritisak da se određena inicijativa sprovede.

Smatram da i nevladine organizacije i građani, a ovaj projekat i jeste zamišljen tako da i građani u njemu učestvuju, treba da vrše pritisak, oni imaju prava da na razne načine, i preko poslanika, potpisima građana, da se određena inicijativa sprovede. Naročito kada je neki urgentan slučaj i kada je zaštita građana hitna.

Dragan Bisenić: Naši mediji ne zadovoljavaju potrebe našeg društva

Ja bih iskoristio priliku da kažem nekoliko reči i da se zahvalim profesoru Mićunoviću što sam pozvan na ovu debatu. Bavim se novinarstvom a to je jedna profesija koja inače ima nedefinisan status o njenom učešću u društvenom životu.

U svakom slučaju, novinarstvo, javnost, javni mediji, su deo nečega što bi moglo da se nazove delom intelektualnih resursa, i u tom smislu postoji povezanost sa ovim što se odnosi na znanje i kapacitet društvenog života da se krene na bolje i napred.

Jedan američki politikolog, dekan Harvarda i visoki funkcioner u raznim administracijama smatrao je medije centralnom grupacijom tzv. glavne moći. A unutar medija jedna posebna grupacija koja određuje naš svakodnevni život su urednici novina. On smatra da urednici imaju više vlasti u dnevnom životu nego jedan ministar.

Ono što bih hteo da kažem - to se u određenoj meri odnosi, a u određenoj meri ne odnosi na Srbiju - rad u novinarstvu u Srbiji može se nazvati jednim izrazito filantropskim doprinosom razvoju srpskog društva. Zato što ne postoji nikakva satisfakcija za ljude koji rade u novinama,

niti materijalna, niti delatna u promeni društvenog života. Ali uprkos tome, razne novine opstaju, po raznim pravilima, razne novine i razni mediji izlaze, a u svemu tome se ne vidi nikakav poredak stvari. Zašto neke novine izlaze, šta je merilo njihovog postojanja ako to nije njihov tiraž i sposobnost da se održe na tržištu ili ako to nije neki društveni zadatak?

To posebno može da se kaže kada je reč o štampanim medijima. Pre neki dan sam prisustvovao jednoj prezentaciji internet istraživanja čiji su rezultati po svemu poražavajući. Nisam mislio da je to tako, ali zapravo jeste. Naime, naši dnevni štampani tiraži novina, ne računam tzv. tabloide, ali recimo od Politike pa na dalje do nedeljnika, dakle tiraži su apsolutno katastrofalni. Naši nedeljnici imaju tiraž od par hiljada primeraka. Dnevne novine imaju tiraž ispod 40.000 hiljada. Po svemu tome to je jedan trend koji je potpuno antievropski, znači ne postoji takav trend ni u jednom evropskom modernom društvu. Na listi novinara ispitanika, njih 18, nema nijednog iz štampanih medija, svi su pretežno sa televizije.

Iz toga možemo da izvučemo nekoliko zaključaka. Jedan zaključak je da naši ljudi ne čitaju štampu. Možemo da kažemo da je ne čitaju jer su glupi, lenji, ali ja ne bih to tako rekao. Ja bih rekao da naši mediji ne zadovoljavaju potrebe našeg društva. Verujem da svi ljudi žele po definiciji neki napredak, i ukoliko bi im se taj napredak ponudio oni bi krenuli za njim. Mislim da ni EU ne bi bila bauk za ljude u Srbiji ukoliko bi se to na jedan razuman i širok način predstavilo.

Treba prići ljudima sa poverenjem, verujući da će svi oni izabrati ono što je najbolje.

Ako mi pogledamo ko i na koji način komunicira sa svetom, videćemo zapravo da se uspostavlja jedna vrsta, da tako kažemo, jedna uska grupa koja prenosi znanja od nekuda pa ih onda raspoređuje kod nas. Ta vrsta modernizacije ne zadovoljava potrebe srpskog društva, a posebno mediji ne mogu da se pohvale time da će zadovoljiti potrebe društva.

Ovde nije stvar takva da postoje samo neki koji znaju da čitaju Bibliju, da se pravi neko sveštenstvo, a ostali će da slušaju te propovedi. Ovde treba omogućiti ljudima da svako čita Bibliju. Znači treba prići ljudima sa poverenjem, verujući da će svi oni izabrati ono što je najbolje.

I ono što je važno kada je reč o novinarstvu, jeste da postoji zabrinjavajući pad interesovanja i sposobnosti novinara da se nose sa organizacijom svog rada. Kao što ni čitaoci više ne čitaju novine, tako ni novinari više ne čitaju knjige. U svemu tome, naravno, možemo da razumemo da trenutno postoji jedna ogromna preraspodela rada u Srbiji, ogromna preraspodela moći društvenog bogatstva, ali novinarstvo koje treba u nekoj meri da bude ispred društva, je na nesreću u velikoj meri ispod svakog društvenog zadatka.

Novinarstvo koje treba u nekoj meri da bude ispred društva, je na nesreću u velikoj meri ispod svakog društvenog zadatka.

Jedno vreme smo imali podatak da dve trećine naših urednika nisu završili čak ni fakultete. Sada je situacija nešto bolja, ali podurednici, koji su druga garnitura urednika, nisu u prilici da se

uopšte dodirnu sa svetom zato što njihove redakcije nemaju sredstava da ih negde uključe, pošalju, da vide svet i da na taj način prosto imaju otvoreniji pogled prema tim događajima.

I treće je pitanje, ja bih rekao, otvorenosti naših medija. Govorim o onome što je Miljenko Dereta video kao negativno to što je Politika na pola strane objavila obaveštenje o Legijinim knjigama. Pa nije zadatak medija samo da tabloidiziraju neku stvar, a to je stvar koja izaziva ili koja treba da izazove reakciju. On je bio pre par godina najčitaniji pisac u Srbiji, pa je biblioteka morala da promeni svoje kriterijume za dodelu nagrade. Znači, zadatak medija jeste da razvija ili da podstakne neku debatu o tome, i ja mislim da je upravo ovo reagovanje jedan doprinos toj stvari.

Kod nas se pojavljuju tumači, eksperti za koje ne znamo čega su oni eksperti, šta je njihova titula, da li su oni ikada nešto napisali.

U svakom slučaju, javnost u Srbiji ili javno mnjenje ili lideri javnog mnjenja moraju da budu mnogostruko širi nego što sada jesu, i to je prvenstveni zadatak svih medija. Kod nas se u raznim novinama pojavljuju tumači, eksperti za koje nikako ne znamo čega su oni eksperti, šta je njihova titula, da li su oni ikada nešto napisali, da li su oni ikada išta rekli. To je jedna vrsta neke nevidljive dirigovane javnosti, znači ljudi koji su za opštu priliku, kad god imaš nekog nešto da pitaš ti zovi tog eksperta kojeg redakcija ima i sve će biti u redu.

Znači, da bi se podstakao uopšte nivo javnog dijaloga i opšteg života ipak treba upotrebljavati one koji su dali neki povod za to i naravno uključiti što širi krug ljudi u javnu debatu o svim, pa i ovakvim temama.

Slobodan Vučković: Problem je u odgovornosti vođstva stranaka

Najpre da kažem da sam jako zadovoljan što se uočava ovaj problem parlamenta, o kome su i moji prethodnici govorili. Smatram da je to jako važno.

Želim da kažem sledeće - da je kritička misao kod nas u vezi sa našim institucijama vrlo slaba i da ne uočavamo prave stvari. Vi ćete sada na najviše mesta uočiti kritiku našeg parlamenta - da su poslanici nepristojni - svi će vam to reći. To govori i naša inteligencija i naši prijatelji sa kojima se družimo, a niko ne kaže da su većina tih ljudi unutra nesposobni. Molim vas, oni treba da kontrolišu vojsku, policiju, treba da donose odluke o regionalnom razvoju. Oni su nesposobni,

takvi ljudi koji se tako ponašaju, kojima su prioriteti onakvi prostakluci, oni su samim tim u stvari nesposobni za bilo kakvu funkciju koju treba da vrše. To je suština stvari.

Dakle, problem je u odgovornosti vođstva stranaka o čemu je govorio profesor Mićunović. Ne treba vođstvo stranaka da sedi u komitetima i skupštinskim odborima, tu sede određeni ljudi, konkretni ljudi. Znači, pitanje je kako to može da se reši?

Poslanici kojima su prioritet onakvi prostakluci, oni su samim tim u stvari nesposobni za bilo kakvu funkciju koju treba da vrše. To je suština stvari.

Ja mislim da je proporcionalni izborni sistem katastrofalan. Molim vas, u našim propisima imate da predsedništva stranaka odlučuju kako će poslanička grupa glasati. Možda ima par poslanika koji su članovi predsedništva, ali većina članova predsedništva nisu članovi parlamenta, a oni odlučuju kako će ti parlamentarci da glasaju. Pa to nije napisao ni jedan komunistički ustav niti jedan program komunističke partije. Oni su tako radili, ali bar nisu to napisali. Ovde se napisalo da će predsedništvo odrediti kako će poslanici glasati, a da ne govorimo o onome što je ušlo u Ustav da su poslanici smenjivi. Dakle, ne primećuje se da glavna institucija, parlament, ne može da funkcioniše sa ovakvim načinom izbora.

Postoji i druga stvar koja se ne uočava ili se pogrešno ili nedovoljno uočava. Ministar Stojković, koji je kritikovan i od nevladinih organizacija i od partija zato što je nekad nekome sudio nemoralno, nepropisno, kako god hoćete, s pravom je kritikovan. Ja sam čitao tu presudu koja je skandalozna. Ali niko sada ne kaže i nije osetljiv, osim profesionalnih organizacija, koje upozoravaju da je on predložio novi zakon o krivičnom postupku koji je znatno ispod demokratskog nivoa, mnogo, mnogo ispod i to niko ne oseća niti nalazi za potrebu da kritikuje.

I treća stvar koju ću spomenuti, možda će neko misliti da je to od malog značaja, a to je način kako hapsi naše policije. Ako je neko gledao filmove kako su hapsili Gestapo ili KGB, ili za vreme Titove ili mилоševićevske vladavine, ni tamo se nije dešavalo ono što se danas dešava. Oni obaraju ljude na zemlju, stavljaju im lisice od pozadi, nose maske! Pa ima li ovde javnosti, gde su te NVO za ljudska prava? Bar 30% tih koji su tako hapšeni ispostavilo se da su nevini. Pa carinske službe, i to smo gledali kako ih bacaju. Jesu oni krali, ali se to tako ne radi. Pa predsednika Trgovinskog suda, onog krupnog Kljajevića su sa lisicama gurali u auto. To je jednostavno nepotrebno, ne može on nikuda da pobegne.

Dakle, mi moramo da imamo osetljivost za takve stvari ako hoćemo u Evropu. To nije način na koji se mi toj Evropi predstavljamo. Tako da, čini mi se da osnovne stvari ne uočavamo.

Miljenko Dereta: Unutrašnja struktura političkih partija je ključna prepreka demokratizaciji Srbije

Neću komentarisati ovo za Politiku i Legiju, jer tome nema kraja. Samo ću reći nešto za izborni sistem i ovo o čemu se govorilo sada. Mi smo u vreme predizborne kampanje organizovali TV emisije koje su se zvale "Civilno društvo pita" i razgovarali smo sa političkim partijama. Pitanje koje smo svima postavili jeste da li će menjati taj član u Ustavu, da li su spremni ako uđu u Skupštinu da pokrenu taj proces. Svi su odgovorili NE.

Dakle, kontrola poslanika je razlog za postojanje političkih partija. To deluje možda pomalo naivno, ali kad saznate da po jednom poslaniku politička partija dobija između 8.000 i 12.000 evra mesečno, onda shvatite da je ta kontrola zapravo jedno unosno zanimanje.

Drugo, taj odnos unutar partije je veoma zanimljiv. Kao što smo ustanovili, o poslanicima odlučuje zapravo vrh stranke, zapravo lider. Od tri trenutne partije koje su na vlasti, dva lidera se nalaze u Vladi, znači u instituciji koju bi parlament na neki način trebalo da kontroliše. Dakle, oni koje je imenovao lider treba da ga kontrolišu. To je veoma "zanimljiv" način kontrole u čiji rezultat ja nikada ne sumnjam.

Iz tri partije koje su na vlasti, dva lidera se nalaze u Vladi, znači u instituciji koju bi parlament na neki način trebalo da kontroliše. Dakle, oni koje je imenovao lider treba da ga kontrolišu.

Postavlja se, naravno, pitanje ko u stvari iznutra treba da reformiše političke partije. Ja se izvinjavam, to ne mogu nevladine organizacije, iako se već duže vreme kada postoji neki problem odmah kaže: "gde su nevladine organizacije"? Od pitanja pasa koji se vezuju i ubijaju, pa do pitanja koja su se ovde otvorila. Partije neće da postavljaju to pitanje. Zašto neće? To je pitanje koje mora da se otvori unutar političkih partija i dokle god se ono ne bude otvaralo unutar političkih partija bojim se da ćemo imati ovaku političku situaciju kakvu imamo.

Postoje prelazni modeli, da imam listu na kojoj ću da obeležim da u parlamentu hoću gospodina Mićunovića, ali neću gospodina X, ili da kažem "u redu, glasam za tu listu, ali ako znam da sa te liste idu oni prvi koji su na listi i koji su izabrani".

Pitanje reformi političkih stranaka je zaista pitanje koje može i mora da se otvori, jer ono u ovom trenutku predstavlja ključnu prepreku, dakle unutrašnja struktura političkih partija je ključna prepreka demokratizaciji Srbije.

Složili smo se da sadašnja većina u Parlamentu želi Srbiju bliže EU

Jadranka Jelinčić: Samo da završim misao gospodina Derete, ako pogledate mišljenje Venecijanske komisije, dakle kada je ona gledala srpski Ustav to je jedan od ključnih elemenata za koji je naloženo da bude izbrisan odnosno promenjen u srpskom Ustavu.

Šta to praktično znači? Ukoliko Srbija to ne bude učinila, većina u Parlamentu će zapravo biti odgovorna za budućnost ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i asocijaciji.

Mi smo se ovde složili da bar sadašnja većina u Parlamentu želi, hoće, da povede Srbiju bliže EU, ili da demokratizuje Srbiju unutar nje same.

Slobodan Vučković: Nisu samo u pitanju partije koje se zalažu za taj proporcionalni sistem, nego pre svega i tajkuni koji se nadaju da imaju na neki način što veći uticaj. Sa druge strane, ja mislim ali nemam dokaza, ima i onih inostranih faktora koji žele da utiču na prilike u našoj zemlji i njima je lakše da imaju uticaj na manji broj ljudi unutar partija nego na širi krug.

Miljenko Dereta: Samo da se ispravim: tri lidera političkih partija se nalaze u vlasti, dakle i Velimir Ilić za kojeg se ja trudim da ga ne primećujem, pa sam ga ispustio u svom nabranjanju.

Zoran Lutovac: Slažem se sa vama da je demokratizacija unutar stranaka jedno od ključnih pitanja. U poslednjih godinu i po dana imali smo seriju istraživanja na tu temu, otvorila se debata i ja mislim da i dalje treba da se javno vodi ta debata.

Dragoljub Mićunović: Verovali ili ne, upravo je tri sata, dakle počeli smo na vreme i završavamo na vreme - prema tome ovo je već jedna velika reforma.

Želim da kažem da će mnoge teme koje su ovde pokrenute biti posebne teme ovih naših okruglih stolova - i mediji, i reforme partija, i niz drugih da ih ne nabrajam sada.

Sledeća tema je takođe uvodna, ali važna - "Poznajemo li srpsko društvo". Imaćemo statističare, analitičare, psihologe, i mnoge druge koji će reći šta je to u čemu mi živimo.

Mnogo vam se zahvaljujem. Dali ste nam podstrek da naša serija debata počne dobro. Učesnici će se menjati u zavisnosti od teme, a vas molim za jednu punu podršku i na sajtovima i na ostale načine da od ovoga napravimo debatan klub, mada uvek zvuči ružno kada se tako nazove, ali da

otvorimo jednu tribinu o stvarima koje nas se tiču. Hvala vam još jedanput i vidimo se za petnaest dana.

Dragoljub Mićunović: Demokratija se može razvijati jedino ako se vlast približi građanima

Poštovani prijatelji, čast mi je što otvaram ovaj prvi skup, prvu debatu Demokratskog političkog foruma koji organizuje Fond Centar za demokratiju, sa ciljem da on bude trajan i uspešan.

Zašto smo pokrenuli jedan ovakav projekat? Naravno, mi svi znamo da demokratija ima i svoja ograničenja i nedostatke, ali znamo i to da je ne možemo zameniti nekim drugim oblicima uređenja koji daju lošije rezultate.

Nije nikakva tajna i opšte je mesto da demokratija postaje često neefikasna, da odluke koje se donose bivaju sve dalje od građana i njihovog uticaja i da se demokratija može razvijati jedino ako se građanima približi vlast, odnosno centri za donošenje odluka.

Da bi demokratija opravdala svoje ime da je "vlast naroda", narod mora imati šansu da utiče na vlast i to ne samo jednom u četiri godine kako je govorio Ruso, nego neprekidno, sa svojim inicijativama, sa svojim kontrolama, sa jednom transparentnošću onoga što se dešava. I to je pravi motiv za organizovanje ovakvog skupa.

Da bi demokratija opravdala svoje ime da je "vlast naroda", narod mora imati šansu da utiče na vlast.

Drugi razlog je što mi u našoj političkoj kulturi imamo sve manje normalne debate u kojoj se sučeljavaju argumenti. Kod nas je sve to jedna ratnička kultura: u prvoj rečenici diskvalifikovati sagovornika, a onda ćemo videti šta će se dalje dešavati. Želimo, dakle, da negujemo jednu normalnu, izuzetnu političku kulturu u kojoj ljudi slušaju jedni druge, što znači međusobno poštovanje, gde svako prati misao, argumente, gde su ljudi uljudni i gde napreduje i razvija se tema. Želimo da to demonstriramo u ovim razgovorima.

Koristeći savremenu tehnologiju, sve ovo o čemu govorimo biće postavljeno na veb sajt, na koji

će moći da se uključuju i građani i to je još jedan poziv građanima da svojim pitanjima, sugestijama, različitim mišljenjima učestvuju u diskusiji putem veb sajta.

Danas ćemo početi jednom temom koja je generalna, a to su izazovi Srbije u današnjem vremenu sa mogućim odgovorima; šta je to što danas stoji pred Srbijom, šta je njen istorijski izazov, u političkom, međunarodnom, kulturnom, obrazovnom, ekonomskom, ekološkom, kakvom god hoćemo, pogledu; koji su to izazovi na koje mi treba da potražimo odgovore i kao društvo i kao politika i kao vlast i, naravno, kao oni koji donose odluke. Mi pozivamo političke partije da uđu u dijalog, da učestvuju u ovim debatama. Zvaćemo uvek predstavnike raznih političkih partija, da suočimo neke argumente, propagiramo neke programe, da testiramo neke predloge i, naravno, pozivamo sve javne i kulturne radnike iz nevladinih organizacija i druge analitičare da doprinesu tom dijalogu.

Očekujem da ćemo na ovaj način nastaviti da činimo nešto veoma korisno za boljitak ovoga društva. Naša sledeća tema već će biti "Poznajemo li srpsko društvo?". Možemo poći od analize toga kakvi jesmo, pa onda da vidimo šta može da se dešava dalje. Tada će ovde biti dosta statističara, ekonomista, analitičara, i tada ćemo da malo bolje pogledamo društvo i, naravno, početi da predlažemo i bolja rešenja.

Sada želim da vam predstavim naše današnje uvodničare. Mi ćemo uvek zvati po dvadeset, trideset učesnika debata, ali će uvek biti četiri, pet onih koji će po deset minuta uvoditi razgovor, dakle uvoditi temu. Za današnji skup naš prvi uvodničar biće gospodin **Živorad Kovačević**, jedan od doajena našeg političkog života, čovek evropske orijentacije i Evropskog pokreta, neko ko sigurno može mnogo toga da kaže o tome šta je danas izazov za Srbiju. Tu je sa nama i gospođa **Tanja Mišćević**, šef Kancelarije za evropske integracije, neko ko je dosadašnjim radom pokazao i veliku upornost i poznavanje problema naših odnosa sa Evropskom unijom. Mislim da nam ona može pružiti dragocene informacije o tome šta je to što nas očekuje i koji su izazovi pred nama. Zatim, tu je i gospodin **Milan Podunavac**, profesor i dekan Fakulteta političkih nauka, upravo neko ko govori i predaje o svim ovim pitanjima o kojima ćemo mi danas govoriti, a to je politički put Srbije i neka moguća teorijska politička rešenja. Na žalost službeno je odsutan gospodin **Dušan Proroković**, poslanik Demokratske stranke Srbije koji je takođe trebalo da bude uvodničar, ali se nadam da će nam se on pridružiti u nekoj sledećoj prilici. Gospodin **Zoran Lutovac**, koga pretpostavljam ne treba posebno da predstavljam, je deo organizacionog tima i danas će biti voditelj naše debate. Ostali učesnici kojih ovde ima još dvadeset će nam se pridružiti u debati čim se uvodni deo izlaganja završi.

To je sve što sam želeo na samom početku da kažem - da poželim svima nama uspešan rad. Da otvorimo dijalog, jer dijalog je nešto što nije uobičajeno u našoj političkoj kulturi; dijalog

podrazumeva ravnopravne učesnike, koji se međusobno poštuju u evropskoj kulturi iz koje mi dolazimo. Dijalog nije borba između ličnosti nego naprotiv - razmena argumenata i poštovanje ličnosti. Želim još jednom da vas pozdravim i otvaram time ovaj skup.

(Beograd, 28. maja 2007)